

**Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav správních a sociálních věd**

**Vliv demografického vývoje na financování regionálního školství
v Pardubickém kraji**

Lenka Outratová

**Bakalářská práce
2013**

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lenka Outratová**
Osobní číslo: **E10333**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa**
Název tématu: **Vliv demografického vývoje na financování regionálního školství v Pardubickém kraji**
Zadávací katedra: **Ústav správních a sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Demografický vývoj významným způsobem determinuje poptávku po vzdělávacích aktivitách. Cílem práce je analýza, do jaké míry se změny v demografickém vývoji odrážejí na financování školství v Pardubickém kraji.

Práce bude obsahovat:

- analýzu demografického vývoje v České republice se zaměřením na Pardubický kraj, zejména na ukazatele počty dětí, žáků, studentů
- charakteristiku obecných zásad financování školství
- rozbor vývoje financování regionálního školství v Pardubickém kraji se zaměřením na neinvestiční výdaje na přímé náklady na vzdělávání
- na základě provedené analýzy návrh opatření na zlepšení stavu financování školství v Pardubickém kraji

Rozsah grafických prací: —
Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

BARTOŇOVÁ, Dagmar. Demografická situace České republiky: proměny a kontexty 1993-2008. 1st pub. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010, 238 s. ISBN 978-807-4190-247.

PEKOVÁ, Jitka. Hospodaření a finance územní samosprávy. Vydání 1. Praha: MANAGEMENT PRESS, 2004. ISBN 80-7261-086-4.

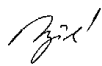
PEKOVÁ, Jitka, Jaroslav PILNÝ a Marek JETMAR. Veřejná správa a finance veřejného sektoru. 2., přepracované vydání. Praha: ASPI, a. s., 2005. ISBN 80-7357-052-1.

PROVAZNÍKOVÁ, Romana. Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: GRADA Publishing, a. s., 2009. ISBN 978-80-247-2789-9.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Robert Baťa, Ph.D.**
Ústav správních a sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce: **27. června 2012**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2013**

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejčíková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 16. října 2012

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako Školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 10. 4. 2013

Lenka Outratová

PODĚKOVÁNÍ:

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce Ing. Robertu Baťovi, Ph.D. za ochotu, vstřícné jednání a cenné připomínky při vypracování této bakalářské práce.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá vlivem demografického vývoje na financování regionálního školství. Charakterizuje systém financování regionálního školství a na základě analýzy dosavadního demografického vývoje a výše finančních prostředků z veřejných rozpočtů na financování školství poukazuje na aktuální problémy. Uvedená data jsou zaměřena především na Pardubický kraj. V závěru práce jsou naznačena možná řešení a posouzen jejich přínos pro řešení situace.

KLÍČOVÁ SLOVA

Demografický vývoj, financování, regionální školství, platy pedagogů, reforma financování

TITLE

The influence of a demographic development on financing of a regional education system in the Pardubice region

ANNOTATION

Bachelor thesis deals with the influence of demographic development on financing of regional education system. It describes a system of financing of regional education system and on the basis of analysis of current demographical development and height of financial resources from public budgets on financing of education system points out current problems. Initiated data are focused primarily on Pardubice region. At the closing part of the thesis possible solutions are suggested and their contribution to situation solving are considered.

KEYWORDS

Demographical development, financing, regional education system, pedagogue's salaries, financing reform

OBSAH

ÚVOD	10
1 FINANCOVÁNÍ REGIONÁLNÍHO ŠKOLSTVÍ.....	13
1.1 PRÁVNÍ RÁMEC FINANCOVÁNÍ REGIONÁLNÍHO ŠKOLSTVÍ	13
1.1.1 Školský zákon.....	14
1.1.2 Zákon o státním rozpočtu	15
1.1.3 Zákon o poskytování dotací soukromým školám.....	15
1.1.4 Vyhláška o krajských normativech a Směrnice MŠMT.....	16
1.2 SYSTÉM FINANCOVÁNÍ REGIONÁLNÍHO ŠKOLSTVÍ.....	17
1.3 REFORMY V REGIONÁLNÍM ŠKOLSTVÍ	18
2 ANALÝZA DEMOGRAFICKÉHO VÝVOJE	20
2.1 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ VE SVĚTĚ	20
2.2 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ V ČR.....	21
2.2.1 Do roku 1989.....	21
2.2.2 1989–současnost.....	22
2.3 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ V PARDUBICKÉM KRAJI.....	24
2.3.1 Celkový vývoj v letech 1991–2011	24
2.3.2 Vývoj počtu obyvatel ve věkové kategorii 3–5 let.....	25
2.3.3 Vývoj počtu obyvatel ve věkové kategorii 6–14 let.....	26
2.3.4 Vývoj počtu obyvatel ve věkové kategorii 15–18 let.....	27
3 STAV FINANCOVÁNÍ REGIONÁLNÍHO ŠKOLSTVÍ V PARDUBICKÉM KRAJI.....	28
3.1 FINANČNÍ PROSTŘEDKY Z VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ	29
3.2 TREND VÝVOJE PRŮMĚRNÝCH PLATŮ	31
3.3 ROZBOR PLATŮ V PARDUBICKÉM KRAJI.....	33
3.4 PROJEKCE VÝVOJE POČTU DĚTÍ, ŽÁKŮ A STUDENTŮ V PARDUBICKÉM KRAJI	36
4 HODNOCENÍ SYSTÉMU FINANCOVÁNÍ REGIONÁLNÍHO ŠKOLSTVÍ.....	40
4.1 KRITIKA SOUČASNÉ FORMY FINANCOVÁNÍ	40
4.2 NÁVRH REFORMY FINANCOVÁNÍ.....	41
ZÁVĚR.....	43
POUŽITÁ LITERATURA	46
SEZNAM PŘÍLOH	49

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Výše veřejných výdajů na školství v mld. Kč	30
Tabulka 2: Výdaje na školství ze státního rozpočtu v mld. Kč	30
Tabulka 3: Počet ZŠ na výjimku ve školním roce 2010/2011 v Pardubickém kraji	35
Tabulka 4: Vývoj počtu nově přijatých žáků do středního vzdělávání v denní formě vzdělávání v Pardubickém kraji (data k 30. 9. 2010)	39

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Věková skladba obyvatelstva ČR v roce 1991 a 2011	23
Obrázek 2: Vývoj počtu obyvatel v Pk 1991–2011	24
Obrázek 3: Vývoj počtu obyvatel věkové kategorie 3–5 let v Pk 1991–2011	25
Obrázek 4: Vývoj počtu obyvatel věkové kategorie 6–14 let v Pk 1991–2011	26
Obrázek 5: Vývoj počtu obyvatel věkové kategorie 15–18 let v Pk 1991–2011	27
Obrázek 6: Porovnání vývoje průměrných platů	31
Obrázek 7: Trendy vývoje průměrných platů	32
Obrázek 8: Srovnání základních ročních částek krajských normativů mzdových prostředků pedagoga pro 1. stupeň ZŠ v roce 2011 v Pardubickém kraji	33
Obrázek 9: Počet pedagogických pracovníků v Pardubickém kraji v letech 2005–2011	36
Obrázek 10: Projekce vývoje počtu dětí, žáků a studentů v Pardubickém kraji	37

SEZNAM ZKRATEK

ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
HDP	Hrubý domácí produkt
MŠ	Mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
Pk	Pardubický kraj
RgŠ	Regionální školství
Sb.	Sbírka zákonů
SŠ	Střední škola
Š/ŠZ	Školy a školská zařízení
ZŠ	Základní škola

ÚVOD

V dnešním vysokém stupni rozvoje společnosti a složitosti procesů, které v ní probíhají, je značný požadavek na znalosti a dovednosti každého člověka. Proces, kterým jsou znalosti a dovednosti nabývány, je nazýván vzděláváním. Vzdělávání se tak stává velmi obecným jevem, je součástí veškerého sociálního, kulturního, politického a hospodářského dění a zahrnuje všechny fáze lidského života.

Zajištění vzdělávacího procesu patří k nejdůležitějším prioritám každého státu a jeho veřejného sektoru. Veřejný sektor jako jeden ze základních pilířů každého státu je chápán jako soustava institucí a orgánů, které činnost státu zajišťují.[16] Mezi nejdůležitější odvětví veřejného sektoru je tak řazeno školství, které vzdělání poskytuje. Úroveň vzdělanosti stát následně ovlivňuje svoji existenci a další rozvoj.

Právo na vzdělání patří k nejzákladnějším lidským právům, která musí být poskytována všem lidem bez rozdílu. Vzdělání je nejen individuální, ale i společenskou potřebou. Proto je cílem vzdělávacího procesu poskytnout kromě základních znalostí i schopnost člověka sociálně komunikovat a vytvářet společnost v nejširším smyslu slova, aby byl schopen uspokojovat jak osobní, tak i společenské potřeby. Vysoká úroveň vzdělanosti umožňuje spolehlivější fungování jedince, partnerských vztahů i celé společnosti. Investice do lidského kapitálu jsou považovány za jedny z nejnávratnějších a procento lidí hlavně s vyšší úrovní vzdělanosti neustále narůstá. Současně s tím se však zvyšují rozdíly v uplatnění na trhu práce a ekonomickou úroveň mezi různě vzdělanými lidmi.

Vzdělání je považováno za veřejný statek, proto financování školství probíhá zejména z veřejných rozpočtů, tedy rozpočtu státního, krajského nebo obecního. Základem vzdělání, jak již vyplývá z názvu, je etapa, kterou musí projít povinně každý občan České republiky, tedy základní vzdělání s povinnou školní docházkou. Ta je každému bezplatně garantována.

Financování školství je z největší části závislé na schváleném státním rozpočtu, tzn. prostředcích přidělených kapitole 333, resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Dalším zdrojem jsou příspěvky krajů a obcí na hospodářský provoz škola a školských zařízení a další dotace, které plynou zčásti ze státního rozpočtu, zčásti jsou dofinancovávány z vlastních rozpočtů územních samosprávných celků. Největší část výdajů v oblasti regionálního školství tvoří neinvestiční výdaje na platy zaměstnanců. V případě vysokého školství je tento poměr menší z důvodu investic do výzkumu a vývoje.[16]

Záměrem vlády uvedeném v Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice z roku 2001 je zvýšit veřejné výdaje na školství na 6 % HDP a zajistit platové podmínky pedagogických pracovníků tak, aby jejich průměrné platy byly o 30 % vyšší než průměrné platy v národním hospodářství a tuto relaci dlouhodobě udržet.[13] Skutečnost za posledních 10 let tomuto záměru nenapovídá a rozhodně nemá rostoucí tendenci. V porovnání s hodnotami, které na vzdělávání ve vztahu k HDP vydávají průměrně země OECD nebo země EU, se Česká republika pohybuje výrazně níže. Navíc tempo růstu výdajů na vzdělávání je v České republice nižší, to znamená, že rozdíl se dále zvětšuje a vytčený cíl se rozhodně nepřibližuje.

Cílem bakalářské práce je zhodnocení stavu a dalšího vývoje ve financování regionálního školství z pohledu faktorů, které financování nejvíce ovlivňují a posouzení návrhů změn, které by mohly současný stav zlepšit. Práce je zaměřena především na vývoj výše mzdových prostředků v regionálním školství, oblasti, kterou projde každý občan a která tvoří základ formování jeho osobnosti. Rozebrána budou dvě nejdůležitější hlediska pro financování neinvestičních výdajů v regionálním školství: demografický vývoj a výše prostředků státního rozpočtu. Konkrétní data budou vedle celostátního srovnání zaměřena na jeden konkrétní územní samosprávný celek, na Pardubický kraj.

Na základě analýzy dosavadního demografického vývoje, projekce vývoje počtu dětí, žáků a studentů na několik příštích let a z uvedených údajů o počtu pracovníků ve školství budou poskytnuta základní data pro posouzení situace ve školství. Negativní demografický vývoj, který probíhá v posledních desetiletích ve všech ekonomicky vyspělých zemích, se ukazuje jako základní faktor, na nějž musí reagovat systém především základního a středního školství tak, aby byla zajištěna efektivita sítě škol z pohledu její financovatelnosti. Na výši finančních prostředků poskytovaných ze státního rozpočtu a celkové výši poskytované z veřejných rozpočtů bude patrný jejich procentuální poměr k hrubému domácímu produktu a provedeno porovnání s ostatními srovnatelnými zeměmi.

Zpracováním a porovnáním dat, zejména výše průměrných platů pedagogických pracovníků, porovnání s výší průměrných platů v národním hospodářství a z nich vyplývajících trendů spolu s předpokládaným dalším vývojem budou uvedeny problémy a naznačeny možnosti efektivnějšího financování regionálního školství. Základním řešením budou v každém případě změny týkající se využívání veřejných zdrojů. Zásadní změny ve financování školství budou navíc vždy závislé na politické vůli a odpovědnosti vzhledem k právnímu rámci financování, obsaženému v příslušných zákonech.

Vzhledem k současné a předpokládané ekonomické situaci není možno v žádném případě očekávat zvyšující se rozpočtové výdaje, realitou bude spíše jejich snižování. Proto je třeba hledat řešení spíše v zefektivnění oblasti vzdělávání, ať již z pohledu jeho struktury nebo financování. V závěru bakalářské práce budou zhodnoceny možnosti řešení, která napomohou tomu, aby oblast vzdělávání byla schopna plnit svou základní funkci i při změně vnějších podmínek.

1 FINANCOVÁNÍ REGIONÁLNÍHO ŠKOLSTVÍ

Investice státu do vzdělávání znamená následně podporu ekonomického růstu, zvýšení produktivity a snížení sociální nerovnosti. To jsou aspekty, které ke své existenci a ke svému rozvoji potřebuje každý moderní vyspělý stát. Veřejné zdroje proto tvoří rozhodující složku financování školství, a to zejména v oblasti školství regionálního, které je bezplatně poskytováno všem občanům a jehož základního stupně – základní školy – se účastní povinně všichni občané. Finanční prostředky vydávané do školství představují ve státních rozpočtech zpravidla druhou nejvyšší výdajovou kapitolu (po Ministerstvu práce a sociálních věcí s výdaji na výplatu důchodů a sociálních dávek). Výjimku tvoří školy soukromé a církevní, kde je vzdělávání poskytováno částečně i za úplatu, jedná se však o zanedbatelnou část resortu školství.

Regionální školství je oblast, která zajišťuje dětem, žákům a studentům předškolní, základní, střední a vyšší odborné vzdělání. Z toho je zřejmá velikost a pozice, jakou ve veřejném sektoru regionální školství zaujímá a náročnost na jeho financování. Logická je i nutnost zajištění financování školství z veřejných rozpočtů: státního, krajských i obecních. Veřejné rozpočty jsou navzájem propojeny. Obecní rozpočty získávají příspěvky i z krajských rozpočtů, např. na financování výkonu státní správy. Specifickou kategorií jsou dotace MŠMT na úhradu tzv. přímých vzdělávacích nákladů pro školy a školská zařízení zřízená obcemi.[15] Systém financování regionálního školství se řídí zvláštními zákony, které upravují jeho právní rámec.

1.1 Právní rámec financování regionálního školství

Základem právního rámce, který upravuje financování regionálního školství, jsou tři zákony a dva obecně závazné předpisy:

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen školský zákon)
- Zákon o státním rozpočtu
- Zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 492/2005 Sb., o krajských normativech, ve znění pozdějších předpisů

- Směrnice MŠMT č. j. 28 768/2005-45, ve znění pozdějších předpisů, kterou se stanoví závazné zásady, podle kterých provádějí krajské úřady rozpis finančních prostředků státního rozpočtu přidělovaných podle § 161 odst. 6 školského zákona krajským a obecním školám a školským zařízením, vydaná ve Věstníku vlády pro orgány kraje a orgány obcí

Největší část z celkového objemu prostředků určených na financování regionálního školství připadá na platy a mzdy, jejichž rozdělování podléhá rovněž právním předpisům, a to zákonu č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů, a nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů.

1.1.1 Školský zákon

Financování regionálního školství je upraveno v § 160–163, kde jsou vymezeny tzv. přímé výdaje na vzdělání, tj. prostředky státního rozpočtu poskytované školám a školským zařízením na platy, náhrady platů, nebo mzdy a náhrady mezd, na odměny za pracovní pohotovost, odměny za práci vykonávanou na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr a odstupné, na výdaje na úhradu pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a na úhradu pojistného na všeobecné zdravotní pojištění, na příděly do fondu kulturních a sociálních potřeb a ostatní náklady vyplývající z pracovněprávních vztahů. Dále jde o výdaje na nezbytné zvýšení nákladů spojených s výukou dětí, žáků a studentů zdravotně postižených, výdaje na učební pomůcky, na školní potřeby a učebnice, pokud jsou poskytovány bezplatně a výdaje na další vzdělávání pedagogických pracovníků a na činnosti, které přímo souvisejí s rozvojem škol a kvalitou vzdělávání.[24]

Školský zákon rovněž upravuje způsob rozdělování finančních prostředků podle skutečného počtu dětí, žáků nebo studentů ve škole nebo školském zařízení, v jednotlivých oborech a formách vzdělávání, uvedeného ve školních matrikách pro příslušný školní rok, nejvýše však do povoleného počtu dětí, žáků nebo studentů. Jedná se o tzv. normativní způsob poskytování finančních prostředků, kdy základní republikový normativ jako výši přímých výdajů připadajících na vzdělávání stanoví ministerstvo pro každou věkovou kategorii a zveřejní ho ve Věstníku. Následně krajské úřady stanovují krajské normativy, které vycházejí z normativů republikových s tím, že v nich zohledňují místní podmínky. Jejich prostřednictvím jsou přidělovány finanční prostředky na jednotlivé školy a školská

zařízení. Kromě základního normativního systému financování ze státního rozpočtu mohou být finanční prostředky získány z rozvojových programů, které vyhláší ministerstvo.

Finanční prostředky nad rámec uvedený v § 160–163 hradí právnické osoby, které vykonávají činnost škol a školských zařízení, z dalších finančních zdrojů, a to z vlastních příjmů, z prostředků zřizovatele nebo jiných osob.

V § 180 a § 182 jsou stanoveny povinnosti zřizovatelů škol a školských zařízení, tedy krajů a obcí, zajistit financování výdajů, které nejsou hrazeny ze státního rozpočtu. Současně zákon připouští i dofinancování dalších neinvestičních nákladů, které jsou jinak hrazeny ze státního rozpočtu.[24]

1.1.2 Zákon o státním rozpočtu

Státní rozpočet je nejdůležitější součástí veřejných rozpočtů, které zajišťují financování školství. Je schvalován každoročně formou zákona a představuje základní finanční nástroj státu. Uvádí úhrnnou bilanci příjmů a výdajů, celkové přehledy příjmů a výdajů pro daný rok, finanční vztahy k rozpočtům krajů a k rozpočtům obcí a pravidla pro poskytování finančních příspěvků pro daný rok.[16]

Výdaje pro financování školství obsahuje kapitola 333 – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a kapitola 398 – Všeobecná pokladní správa (v ní specifické výdajové ukazatele Finanční vztahy státního rozpočtu k rozpočtům krajů, Finanční vztahy státního rozpočtu k rozpočtům obcí v úhrnech po jednotlivých krajích a Finanční vztah státního rozpočtu k rozpočtu hlavního města Prahy).[26]

Zákon o státním rozpočtu každoročně stanovuje příspěvek státu obcím a hlavnímu městu Praze. Příspěvek je určen na částečnou úhradu jimi zřizovaných mateřských, základních, speciálních mateřských a základních škol a víceletých gymnázií, pokud v nich žáci plní i povinnou školní docházku.

1.1.3 Zákon o poskytování dotací soukromým školám

Zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů, stanovuje způsob rozdělování a výši dotací, které jsou poskytovány ze státního rozpočtu soukromým školám a školským zařízením. Přidělování prostředků provádějí krajské úřady. Výše prostředků vychází z normativu, jehož výši určuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Výše normativu na jednoho žáka musí být srovnatelná s celkovými neinvestičními prostředky, které jsou poskytovány školám obcím,

krajským nebo státním. Nevychází ovšem z republikového normativu, ale z normativů, které jsou stanoveny pro jednotlivé obory škol nebo druhy školských zařízení a odpovídají tak struktuře krajských normativů.

Dotace jsou podle zákona stanoveny pro jednotlivá zařízení procentním podílem z normativu jako ročního objemu neinvestičních výdajů, mzdových prostředků a zákonných odvodů připadajících na jedno dítě, žáka nebo studenta ve srovnatelném oboru vzdělání nebo srovnatelné škole. Výše procentního podílu u mateřských, základních a vyšších odborných škol je stanovena na 60 %, u středních škol a škol pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením na 80 %. Základní procentuální výše dotace může být krajským úřadem navýšena až na 100 % při splnění dalších podmínek stanovených v zákoně. Na obdobném principu jsou financovány i rozpočty církevních škol.[24]

1.1.4 Vyhláška o krajských normativech a Směrnice MŠMT

Rozpis neinvestičních výdajů je prováděn normativním způsobem na základě výkonů škol a školských zařízení. Vyhláška č. 492/2005 Sb., o krajských normativech upravuje postup při stanovení krajských normativů, pomocí nichž jsou rozdělovány mzdové prostředky ve školství. Definována je tzv. jednotka výkonu pro jednotlivé krajské normativy, což je vždy 1 dítě, 1 žák, 1 student, případně 1 stravovaný, 1 lůžko apod. pro všechny formy škol a školských zařízení. Dále jsou vymezeny ukazatele rozhodné pro stanovení krajských normativů, což jsou např. průměrné počty jednotek výkonu připadajících na jednoho pedagogického a nepedagogického pracovníka nebo průměrná měsíční výše platu pedagogického a nepedagogického pracovníka.[24]

Ve vyhlášce jsou následně určeny vztahy mezi ukazateli a jednotkami výkonu a pravidla pro výpočet krajských normativů. Na každou jednotku výkonu je stanoven jeden krajský normativ, který je tvořen základní částkou a příplatkem. Příplatky jsou určeny na dítě, žáka nebo studenta se zdravotním postižením.

Krajský úřad může provést i zvýšení krajského normativu nad rámec vyplývající z ukazatelů a vztahů pro výpočet daných vyhláškou, a to v případě, že zvýšení je zabezpečeno v objemu finančních prostředků přidělených kraji prostřednictvím republikových normativů. Všechny krajské normativy a rozhodné ukazatele je kraj povinen zveřejnit.

Směrnice MŠMT č. j. 28 768/2005-45 stanovuje další závazné zásady pro rozpis finančních prostředků. Ukládá např. povinnost vytvářet rezervy ve výši 1–2,5 % z celkového objemu rozepsaných finančních prostředků pro řešení zvláštních případů. Každé škole nebo

školskému zařízení je dáno rovněž právo projednat rozpočet s krajským úřadem a v případě objektivního zjištění jeho nedostatečné výše možnost dofinancování z rezervy.[1]

1.2 Systém financování regionálního školství

Financování regionálního školství ze státního rozpočtu je založeno na kombinaci výkonového (normativního) a programového financování. Výkonové financování tvoří rozhodující část financování a jeho základním nástrojem jsou republikové normativy, které slouží k rozdělení finančních prostředků ze státního rozpočtu do rozpočtu krajů.

Republikové normativy jsou stanoveny ministerstvem jako výše výdajů připadající na vzdělávání a školské služby na jedno dítě, žáka nebo studenta v oblasti předškolního, základního, středního nebo vyššího odborného vzdělání ve školách a školských zařízeních zřizovaných kraji, obcemi nebo svazky obcí. Jedná se o přímý neinvestiční výdaj, který se skládá ze mzdových prostředků, odvodů z nich a ostatních neinvestičních výdajů. Základní čtyři republikové normativy odpovídají kategorii dětí v předškolním vzdělávání, žákům s povinnou školní docházkou, studentům se středním vzděláváním a s vyšším odborným vzděláváním. V normativech jsou zahrnuty vedle nákladů na vlastní vzdělávání i náklady na stravování a ubytování, zdravotní postižení, zájmové aktivity a vzdělávání pedagogických pracovníků.[1]

Krajské normativy následně slouží jako prostředek rozdělování finančních prostředků na vzdělávání z krajských rozpočtů do rozpočtu jednotlivých škol a školských zařízení zřizovaných krajem a obcemi. Krajské úřady mají stanovení výše krajských normativů plně ve své kompetenci, ministerstvo má pouze úlohu dozoru nad tím, zda je normativ stanoven v souladu se zákonnými předpisy. Pro stanovení výše krajského normativu je nejdůležitějším ukazatelem průměrný počet jednotek výkonu na jeden plný úvazek pedagoga. Krajský normativ může být v jednotlivých případech navýšen o určitou částku z povinně vytvářené rezervy tak, aby zohlednil specifika, která nemůže postihnout obecně stanovený normativ. S určitou odlišností jsou stanovovány normativy pro soukromé, církevní a státní školy. Zde jsou normativy stanoveny na základě srovnatelnosti s krajskými a obecními školami podle jednotlivých oborů, navíc však v sobě zahrnují kromě neinvestičních nákladů i část na pokrytí provozních nákladů.

Doplňk k výkonovému financování představuje programové financování. Tvoří sice zhruba jedno procento rozdělovaných finančních prostředků ze státního rozpočtu, představuje ovšem podstatné zefektivnění výkonového financování. Zaměřuje se cíleně jen na malou část

škol a školských zařízení, které nějakým způsobem vybočují svými specifiky nepostihnutelnými v normativech a umožňují tak optimální financování i takovýchto zařízení.[1]

1.3 Reformy v regionálním školství

V důsledku politických a společenských změn po roce 1989 došlo k podstatným změnám i v oblasti regionálního školství. Došlo k celé řadě úprav v legislativě i v řízení, správě a samosprávě vzdělávacího systému. Změněné ekonomické podmínky představovaly i změny ve financování školství.

Základní změnou v legislativní oblasti byla změna školských zákonů. Do roku 1984 upravoval regionální školství školský zákon č. 29/1984 Sb. a zákon č. 76/1978 Sb. o školských zařízeních. Školský zákon byl celkem 15 × novelizován. Kromě změn, které umožnily diferenciaci výuky a rušily povinnost jednotné ideové orientace výuky, byla nejdůležitější změnou z pohledu financování regionálního školství novela z roku 1990. Umožňovala zavedení právní subjektivity škol a vznik nestátního školství, tj. soukromých a církevních škol. Novela z roku 1995 zavedla do systému kromě jiného vyšší odborné školy. K dalším změnám došlo v souvislosti s novým územně správním uspořádáním podle zákona č. 132/2000 Sb. Byl změněn celý systém řízení školství a kompetencí v něm.[23]

Z důvodu roztržičnosti, nepřehlednosti a množství stávajících novelizací nabyly od 1. 1. 2005 účinnost zcela nové zákony, již výše uvedený zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

Zásadními změnami prošlo řízení a správa školství. Před rokem 1989 byl celý systém vysoce centralizovaný a veškeré kompetence připadaly na ministerstva. MŠMT pod přímou direktivou komunistické strany určovalo obsah a průběh vzdělávání, správa a financování regionálního školství spadaly pod Ministerstvo vnitra. Učňovská zařízení spadala pod státní podniky a byla řízena příslušnými rezortními ministerstvy.

Po roce 1989 došlo k decentralizaci školství. Zákonem č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství byly správní kompetence převedeny na MŠMT a byly zřízeny školské úřady jakožto orgány správy školství. Nově byla zavedena právní subjektivita škol, v tomto období povinně pro střední školy, nepovinně bylo její zřízení pro mateřské a základní školy. Tím získaly školy a jejich vedení značnou nezávislost. Učňovské školství a zdravotnické školství bylo převedeno na MŠMT.[23]

Největší změnu přinesla reforma veřejné správy od roku 2001, kdy státní školy a předškolní a školská zařízení přecházely do působnosti nově vzniklých krajů. Kompetence vykonávané do té doby státní správou přešly zčásti do samostatné působnosti krajů, zčásti do přenesené působnosti. Všechny školské úřady zanikly k 31. 12. 2000. Změna znamenala i nový model financování regionálního školství. Do konce roku 2000 ho zajišťovaly školské úřady, od roku 2001 bylo financování v kompetenci krajských a okresních úřadů.

V současné době je orgánem státní správy pro školství MŠMT, které řídí výkon státní správy a určuje koncepci vzdělávání. Zřizuje např. speciální školy a výchovné a diagnostické ústavy. Hlavní zřizovatelskou funkci mají kraje a obce. Všechny školy mají dnes ze zákona právní subjektivitu. Do čela škol jsou jmenováni ředitelé škol na základě konkurzních řízení. Mají zodpovědnost za kvalitu vzdělávacího procesu i za finanční řízení škol. Po provedených reformách se české školství stalo jedním z nejvíce decentralizovaných školských systémů v Evropě.[23]

Zcela novým faktorem ve školství se staly soukromé a církevní školy. Před rokem 1989 byla jedinou možností vzdělávání síť státních centrálně řízených škol. Po politických a společenských změnách v roce 1989 byly rozšířeny vzdělávací možnosti tak, aby odpovídaly zájmům žáků i potřebám pracovního trhu. Církevní a soukromé školy začaly vznikat především ve středním školství s cílem poskytnout výuku v takových oborech a takovou formou, které doposud školství nenabízelo.

Pokles naproti tomu zaznamenalo učňovské školství, které dříve patřilo k nejprotěžovanějším typům vzdělávání. Se změnou ekonomických podmínek rychle klesla poptávka po mnoha profesích především v těžkém průmyslu a bývalé státní podniky po změně vlastnické formy přestaly mít zájem i možnost učňovské školství financovat. Zájem se přenesl jednak do oborů ze sféry služeb, obchodu, organizace a ekonomiky, jednak obecně do forem vzdělávání vyšší úrovně s maturitní zkouškou.

V samotném vzdělávacím procesu došlo postupně ke změnám cílů a obsahu vzdělávání. Proces, který je označován jako kurikulární nebo školská reforma, byl zahájen v roce 2005 a je vymezen v Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice. Hlavním cílem je rozvoj dovedností klíčových pro dnešní úroveň společnosti: umění učit se, komunikovat, umění řešit problémy a nést za jejich řešení odpovědnost. Důraz je kladen na zpřístupnění stejné možnosti vzdělávání pro žáky z různých sociálních prostředí i pro různě zdravotně postižené.[23] Ve výsledku by každý měl být schopen aktivně se účastnit výuky a umět pracovat s nabytým vzděláním, ne jen reprodukovat určitý objem učiva jako dříve.

2 ANALÝZA DEMOGRAFICKÉHO VÝVOJE

Demografický vývoj je jedním z určujících faktorů, které následně ovlivňují ekonomickou oblast, sociální oblast nebo životní prostředí, zásadní vliv má i na organizaci a fungování školství. Demografie jako věda, jejímž předmětem je zkoumání procesu obnovy obyvatelstva, poskytuje základní demografické údaje v počtech narozených a zemřelých obyvatel v jednotlivých letech. Kromě těchto nejdůležitějších údajů ovlivňují demografický vývoj velmi významně i další odvozené procesy, např. růst či pokles porodnosti, plodnosti, úmrtnosti, formování a rozpad partnerských svazků, migrace obyvatel, a další.

Z jednotlivých demografických procesů lze následně sestavit charakteristiky průběhu a jejich budoucího vývoje. S předstihem je tak možno a nutno řešit problémy vyplývající z demografického vývoje, ať již v globálním nebo národním měřítku. Celosvětově se většina vyspělých států (a dnes již nejen ty) potýká s poklesem plodnosti¹. To znamená do krátkého budoucna snižování počtu lidí v aktivním ekonomickém věku s důsledky pro státní politiku důchodového zabezpečení a zdravotnictví, tedy oblastí, které jsou nejnáročnější z pohledu financování. Opačný trend má rostoucí průměrný věk, ze sociálního pohledu velmi pozitivní skutečnost, z pohledu ekonomického další problém, který násobí negativní směr demografického vývoje.[20]

Všechny tyto skutečnosti se nás dotýkají velmi palčivě v mnoha oblastech a jejich řešení je důležitým úkolem příštích desetiletí.

2.1 Demografický vývoj ve světě

V důsledku zlepšujících se materiálních podmínek dochází z historického pohledu, až na krátká období válek, k neustálému navyšování počtu obyvatel. Světová populace v současné době stále ještě roste, snižuje se však již tempo tohoto růstu. Od roku 1950, kdy obyvatel Země bylo 2,5 miliardy, se počet obyvatel ztrojnásobil. Růst dosáhl maxima již koncem šedesátých let 20. století, počet obyvatel se zvyšoval tempem 2 % ročně. Nyní je růst zhruba 1 % a stále se zpomaluje. Šesti miliard obyvatel bylo dosaženo v roce 1999, sedmi miliard v roce 2011. Dle prognóz OSN bude nárůst o další miliardu trvat nejméně 14 let a v roce 2050 dosáhne devíti miliard.[5]

V posledních desetiletích prudce klesá plodnost, ze 4,45 v roce 1970 na 2,45 v současnou dobu. Mnohé lidnaté země se již dostaly pod hranici prosté reprodukce, např. Brazílie nebo

¹ plodnost = průměrný počet potomků na jednu ženu

Thajsko. Extrémem pro nejbližší desetiletí se jeví Japonsko, kde je již dnes největší procento starých lidí, což spolu s velmi nízkou zaměstnaností žen (pramenící ze specifických společenských a kulturních zvyklostí) představuje zásadní ekonomický problém. Stárnoucí populace je stejným problémem i v téměř celé Evropě. Zatímco dnes připadá na dva ekonomicky aktivní jedince jedna osoba závislá, tedy dítě nebo důchodce, v roce 2050 to mají být již tři závislé osoby na čtyři produktivní.[5]

2.2 Demografický vývoj v ČR

2.2.1 Do roku 1989

V průběhu 20. století se České země z pohledu demografického chování podobaly zemím se stejným politickým uspořádáním. V období mezi dvěma světovými válkami demografické ukazatele, samozřejmě s drobnými odlišnostmi, kopírují vývoj ve státech západoevropského demokratického typu. Ukazatele plodnosti a úmrtnosti se podstatně snižovaly, ve srovnání s ostatními západoevropskými státy zůstávala relativně vysoká míra kojenecké úmrtnosti.

Od konce první světové války do začátku druhé se průměrný počet narozených dětí snížil ze tří narozených dětí na jednu ženu na necelé dvě. Slovensko, ač ve společném státě, si zachovalo východoevropský model demografických parametrů s téměř pěti narozenými dětmi na jednu ženu krátce po první světové válce a s poklesem na tři narozené děti na jednu ženu před druhou světovou válkou.[2]

V letech druhé světové války došlo skokově ke snížení přírůstku obyvatel, zvýšení úmrtnosti i kojenecké úmrtnosti. Významnou událostí i z pohledu demografie byl odsun sudetských Němců.

Po krátké anomálii několika válečných a poválečných let se v padesátých letech začalo projevovat nové politické uspořádání, rozdělení Evropy na kapitalistický a socialistický blok, i v rozdílném demografickém chování. Československo se postupně začalo vzdalovat západnímu demografickému typu reprodukce a následovala přeměna na socialistický reprodukční režim, který byl charakteristický pro jednotnou beztřídní společnost. Po krátkém období po druhé světové válce, kdy docházelo, stejně jako u západních států, k nárůstu plodnosti, projevil se v šedesátých letech trend opačný. V západoevropských zemích trval poválečný nárůst plodnosti označovaný jako baby boom až do poloviny nebo konce šedesátých let.

V Československu (i mnoha dalších socialistických státech) byl přijat nový zákon o umělém přerušení těhotenství i z jiných než zdravotních důvodů, a to spolu se špatnou ekonomickou úrovní, bytovou situací, ekonomickou aktivitou žen a dalšími faktory vedlo k výraznému snižování plodnosti. Plodnost se tak začala dostávat až pod úroveň prosté reprodukce. Až opatření populační politiky, která se zaměřila na zvýšení porodnosti², vedlo v sedmdesátých letech k obratu trendu a zvyšování porodnosti. V letech 1974-1991 tak plodnost v Československu opět předstihla západoevropské země, kde se již začínal projevovat trend odkládání založení rodiny do pozdějšího věku.[2]

2.2.2 1989–současnost

Pro současný demografický vývoj byla nejzásadnější změnou přeměna politického systému Československa, která následovala po 17. listopadu 1989. Do té doby ustálené procesy začaly vlivem radikální změny politického a následně hlavně ekonomického prostředí vykazovat zcela nové směry.

Politické a ekonomické změny po roce 1989, jak již bylo naznačeno v úvodu kapitoly, znamenaly naprostou změnu trendů sedmdesátých a osmdesátých let. Projevily se pochopitelně s několikaletým zpožděním od poloviny let devadesátých. Předpokládal se návrat k západoevropskému demografickému modelu, ovšem podmínky se měnily skokově a vycházely z jiné úrovně hodnot.

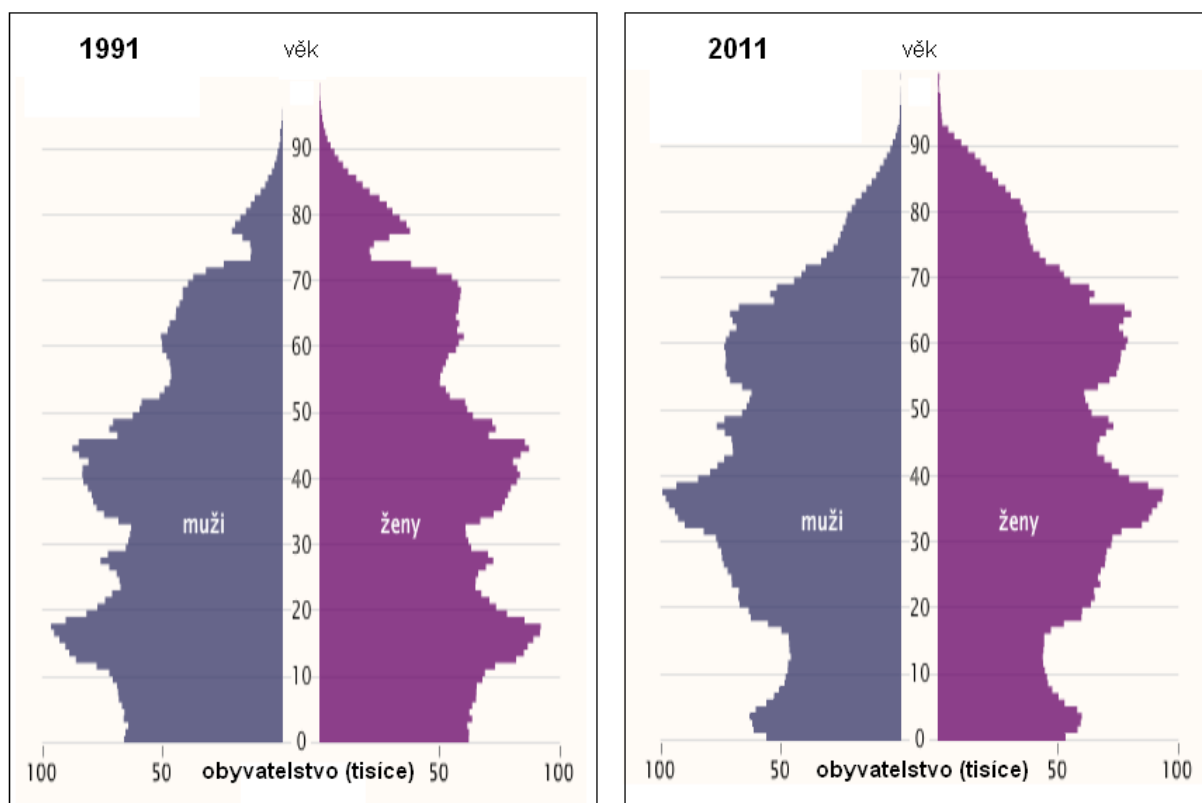
Porodnost se začala prudce propadat v důsledku menší sňatečnosti, nástupu hormonální antikoncepce, mateřství se začalo posouvat do vyššího věku z důvodu nových pracovních aktivit, možnosti volného cestování, apod. Dlouhodobý trend si zachovala jen rozvodovost. Kombinace snižování plodnosti a odsouvání mateřství do vyššího věku způsobila pokles plodnosti s minimem v roce 1999, a to 1,13 narozených dětí na 1 ženu. Následná kompenzace odložených porodů vedla ke zvýšení plodnosti až na 1,5 narozených dětí na 1 ženu v roce 2008. Tím je nutně zmíněná kompenzace vyčerpána a hodnoty plodnosti se zřejmě opět sníží a stabilizují.[2]

Výrazně se začala zvyšovat délka života, a to jak změnou stravovacích návyků a dostupnosti kvalitnějších potravin, tak i zvyšováním kvality lékařské péče a prevence. V podstatě se vyrovnala průměrná délka života obyvatel žijících ve městech a na venkově, kde dříve byl znatelný rozdíl.

² porodnost = podíl narozených z určité skupiny za určité časové období

Do demografického vývoje zasáhl i dlouhá desetiletí nepoznaný fenomén: migrace obyvatel. S možností volného cestování po roce 1989 a následně i vstoupením České republiky do Evropské unie a Schengenského prostoru byl umožněn volný pohyb osob a zvýšení počtu cizinců s trvalým bydlištěm v České republice nebo s dočasným pracovním pobytem. To umožnilo poněkud zmírnit úbytek obyvatel způsobený nižší porodností v těchto letech, významný vliv to však nepředstavuje. Podobně velký a lidnatý stát jako Belgie přijal mezi své občany v roce 2009 i v roce 2010 přes třicet tisíc lidí, Česká republika v každém z těchto roků tisíc. Celkově bylo v zemích EU v roce 2010 přijato za své občany osm set tisíc lidí a trend má rostoucí tendenci, u nás je situace přesně opačná.[10]

Rozdílnost věkové struktury v jednotlivých obdobích nejlépe znázorňuje graficky tzv. věková pyramida, ze které lze porovnat počty jedinců jak podle věku (a členit je podle věkových skupin), tak i podle pohlaví.

Obrázek 1: Věková skladba obyvatelstva ČR v roce 1991 a 2011

Zdroj: [25]

Na ukázkách věkových pyramid z let 1991 a 2011 (viz Obrázek 1) je možno pozorovat posun věkových skupin po 20 letech. Srovnání podle pohlaví nenabízí žádné zajímavé odlišnosti. V mladém a středním věku je skupina mužů a žen v podstatě zrcadlově shodná v rámci desetin procent nebo nízkých jednotek procent, ve starším věku začínají převažovat ženy s vyšší délkou života.

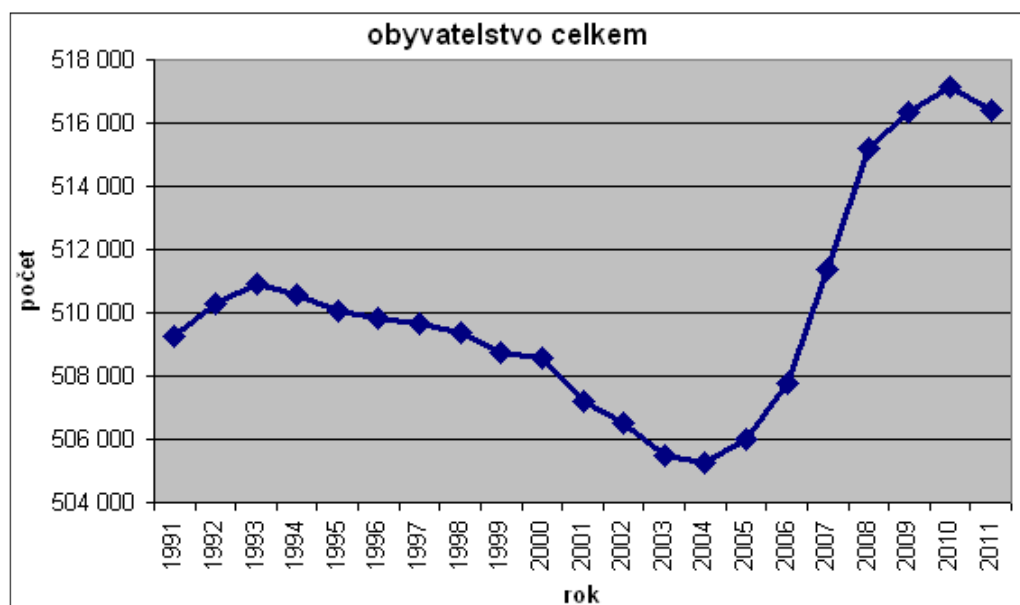
Srovnání podle věku již jednoznačně ukazuje trendy plodnosti v jednotlivých letech a jejich posuny v čase. Na grafu v roce 1991 je ještě patrný výrazný pokles porodnosti v letech 1. světové války, který se promítá v generaci sedmdesátiletých. Na grafu v roce 2011 již „zářez“ zmizel, protože tyto ročníky vymřely. Objevil se nový hluboký propad s minimem v roce 1999, kdy se narodilo 89 000 dětí (pro srovnání v nejsilnějším roce 1974 to bylo 191 000 dětí).[25] Nejsilnější ročníky sedmdesátých let 20. století se posunuly do generace třicátníků a spolu s výše popsány vlivy odložených mateřství a dalšími vlivy devadesátých let 20. století jsou příčinou přechodného růstu plodnosti, který dosáhl maxima v roce 2008. V následujících letech tyto vlivy odeznívají a plodnost opět klesá a dle prognóz do krátkého budoucna se bude ustalovat za současného dalšího mírného poklesu.

2.3 Demografický vývoj v Pardubickém kraji

2.3.1 Celkový vývoj v letech 1991–2011

Demografický vývoj v Pardubickém kraji z celkového pohledu logicky odpovídá celorepublikovému trendu. Podrobně bude popsán vývoj v letech 1991–2011, tedy v posledních 20 letech, která jsou rozhodující pro následný vliv na regionální školství a jeho financování, kterým se zabývají další kapitoly.

Celkový počet obyvatel se v Pardubickém kraji v uvedeném období měnil jen v řádech desetin procent v jednotlivých po sobě následujících letech. Průběh změny uvádí graf (viz Obrázek 2).

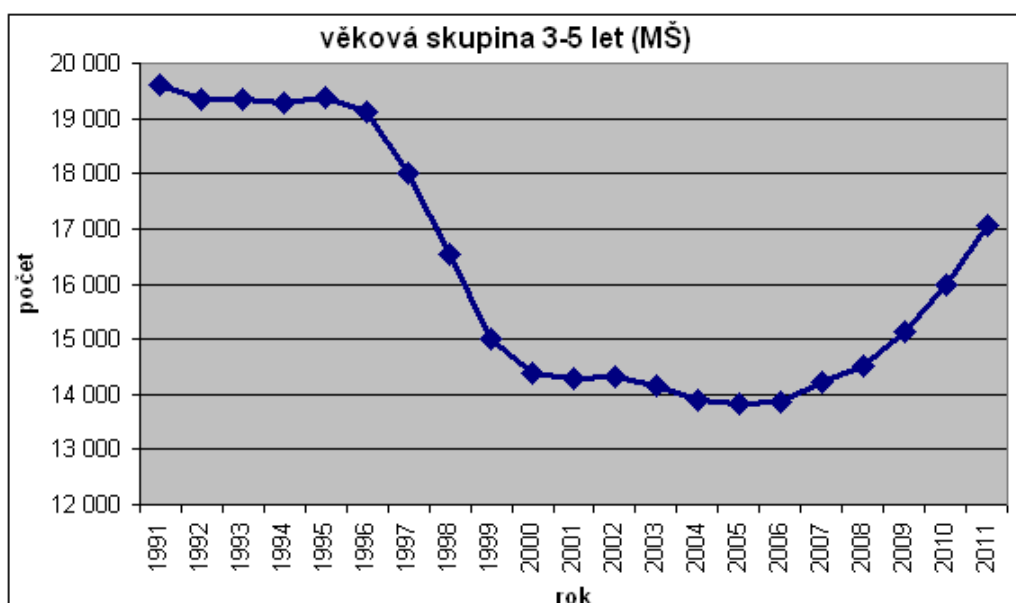
Obrázek 2: Vývoj počtu obyvatel v Pk 1991–2011

Zdroj: vlastní zpracování dle [19]

Od roku 1991 do roku 2000 se neměnil takřka vůbec, osciloval kolem hodnoty 509 000. Pokles plodnosti byl vyrovnáván prodlužujícím se věkem seniorů a migrací obyvatelstva. Počet obyvatel se snížil jen v letech 2001 až 2004, a to o poměrně zanedbatelnou hodnotu na 505 000, kdy pokles plodnosti a nízká míra porodnosti převážily nad ostatními faktory a nestačily jimi být kompenzovány. Od roku 2004 do roku 2010 celkový počet obyvatel Pardubického kraje roste na 517 000 a poté mírně klesá. Lze vyvodit závěr, že faktory působící na demografický vývoj se ustálily a počet obyvatel ve svém klesajícím nebo stoupajícím trendu kopíruje s několikaletým zpožděním plodnost a porodnost.

2.3.2 Vývoj počtu obyvatel ve věkové kategorii 3–5 let

Pro konkrétní posouzení vlivu demografického vývoje na regionální školství v Pardubickém kraji jsou v grafech znázorněny počty obyvatel kraje ve zvolených věkových kategoriích. Nejrychlejší a nejjednodušší dopad změny počtu obyvatel je patrný z grafu (viz Obrázek 3), který udává počet dětí ve věkové kategorii 3–5 let.

Obrázek 3: Vývoj počtu obyvatel věkové kategorie 3–5 let v Pk 1991–2011

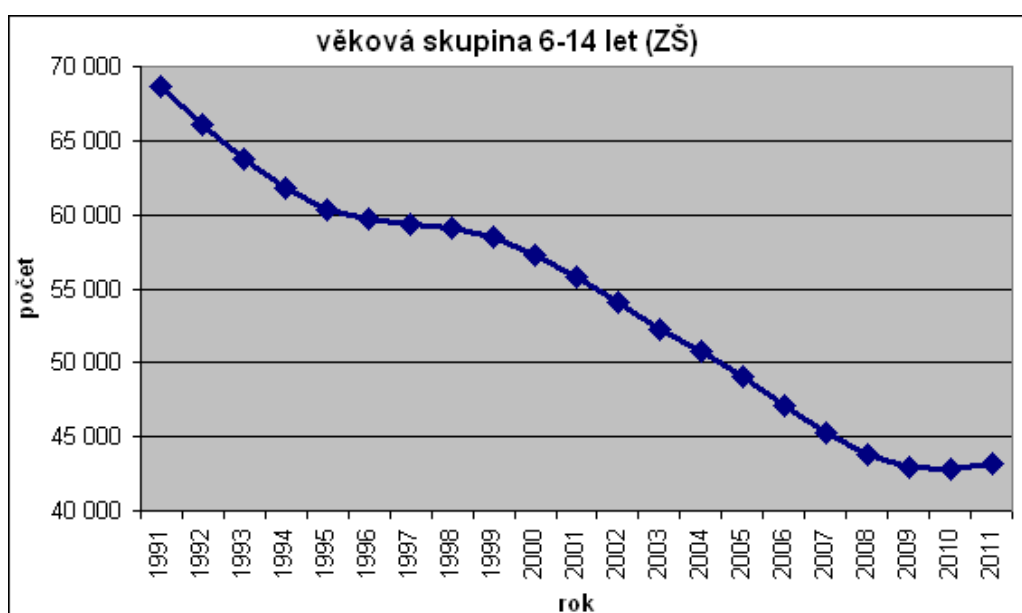
Zdroj: vlastní zpracování dle [19]

Počet dětí ve věkovém rozmezí 3–5 let odpovídá s minimálním časovým odstupem od narození počtu dětí umístovaných z velké většiny do mateřských škol. Tradiční přeplněnost těchto předškolních zařízení trvala do poloviny devadesátých let minulého století, kdy se bezprostředně projevil pokles plodnosti od začátku devadesátých let. Během pěti let se počet dětí v této věkové kategorii propadl o 25 % a teprve od roku 2007 (se stejným zpožděním jako

v případě poklesu počtu dětí) dochází k nárůstu počtu dětí ve věku 3–5 let v podobném procentu jako nárůst plodnosti. Růst bude vyčerpán v letech 2012–2014 ve shodě s průběhem věkové pyramidy z roku 2011. Výhled pro následující roky předpokládá ustálení mírně klesajícího počtu dětí.

2.3.3 Vývoj počtu obyvatel ve věkové kategorii 6–14 let

Následující věková kategorie 6–14 let zahrnuje skupinu dětí základního školství. Je pochopitelně mnohem širší než kategorie předchozí, proto i vliv demografického vývoje je složitější a dlouhodobější. Průběh je znázorněn grafem (viz Obrázek 4).

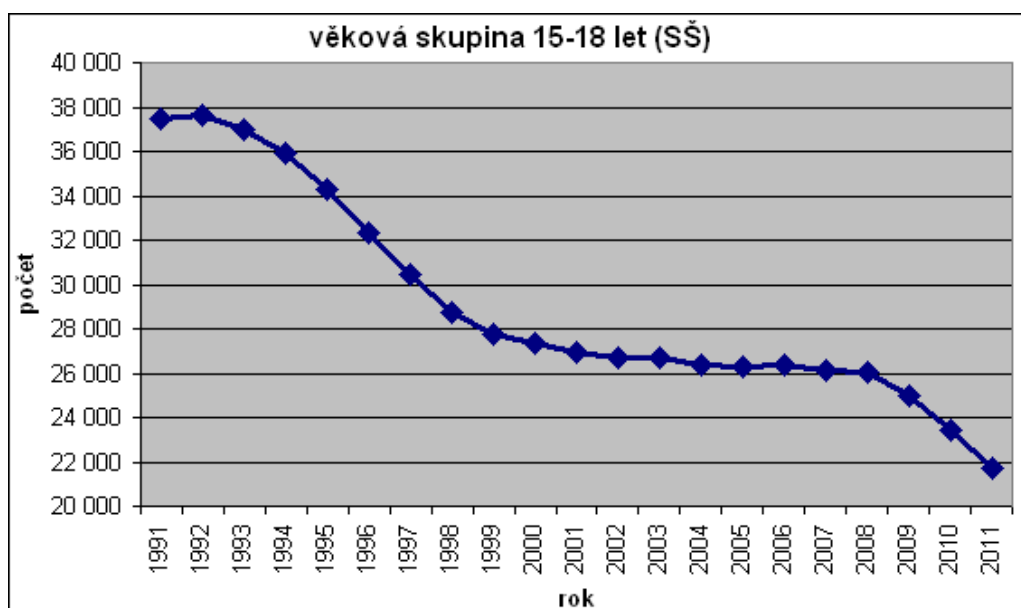
Obrázek 4: Vývoj počtu obyvatel věkové kategorie 6–14 let v Pk 1991–2011

Zdroj: vlastní zpracování dle [19]

V průběhu let 1991–2009 došlo k poklesu počtu dětí ve věkové kategorii 6–14 let o 36 %, což zcela bezprecedentním způsobem ve velmi krátké době změnilo podmínky chodu a financování základního školství. V těchto ročnících se promítá ještě období poklesu plodnosti v osmdesátých letech 20. století a zejména razantní pokles plodnosti s minimálními hodnotami v letech devadesátých. Od roku 2009 se v této věkové kategorii promítá vliv ročníků z období rostoucí plodnosti od přelomu tisíciletí. Byl jím zastaven prudký pokles počtu žáků základních škol, nestačí však zatím k viditelnému nárůstu celkového počtu. Z pohledu budoucího vývoje počtu dětí lze očekávat mírný nárůst v průběhu několika příštích let, neboť odcházející slabší ročníky jsou nahrazovány těmi, které vykazují vzestup plodnosti na počátku tisíciletí.

2.3.4 Vývoj počtu obyvatel ve věkové kategorii 15–18 let

Navazující kategorií je věková skupina 15–18 let, studenti středních škol. Podobně jako kategorie 3–5 let je zasažena demografickým vývojem prudčeji, neboť zahrnuje užší pásmo, ve kterém se rychleji projeví všechny změny. Průběh poklesu počtu jedinců v letech 1991–2011 znázorňuje graf (viz Obrázek 5).

Obrázek 5: Vývoj počtu obyvatel věkové kategorie 15–18 let v Pk 1991–2011

Zdroj: vlastní zpracování dle [19]

Pokles křivky odpovídá trendu předchozí kategorie s tím rozdílem, že se ještě nemohl projevit nárůst plodnosti ze začátku tisíciletí a prudký propad počtu obyvatel v této věkové kategorii pokračuje. Za posledních uvedených 20 let je to pokles dokonce o 40 %. Ani v příštích letech se trend této kategorie nezmění, naopak se do ní budou promítat poklesy počtu dětí předchozí kategorie.

Z uvedených přehledů je zřetelně vidět, že demografický vývoj způsobuje rostoucí rozdíl mezi kapacitními možnostmi škol všech stupňů a počty dětí, žáků a studentů. Z toho vyplývá nutnost reagovat na vznikající situaci i v oblasti financování školství.

3 STAV FINANCOVÁNÍ REGIONÁLNÍHO ŠKOLSTVÍ V PARDUBICKÉM KRAJI

Z předchozích kapitol vyplývají rámce a východiska pro systém financování regionálního školství: normativní a programové financování s přesně stanovenými pravidly pro výpočet normativů a demografický vývoj jednotlivých věkových kategorií, který musí být při výpočtu normativu zohledněn. Základem je objem finančních prostředků, který je na školství vyčleněn z veřejných zdrojů a jehož výše je každoročně projednávána v zákoně o státním rozpočtu a při sestavování rozpočtů krajských a obecních. Z prostředků plynoucích na financování regionálního školství z veřejných zdrojů tvoří rozhodující část platy zaměstnanců a to především platy pedagogů. Proto každá změna ve výši přidělených prostředků má bezprostřední vliv na výši platů. Problémy při sestavování veřejných rozpočtů v posledních letech tak brzdí záměry zatraktivnit povolání pedagoga růstem platu podstatně nad republikový průměr a zabezpečit tak kvalitu výuky.

Důležitým ukazatelem pro úroveň financování školství je výdaj na jednoho žáka a studenta. Jeho výše se odvíjí od již zmíněného ekonomického faktoru, výše platů pedagogů a demografického údaje, kterým je počet dětí, žáků a studentů v daném školském systému. Kromě těchto dvou daných nebo jen obtížně měnitelných veličin vstupují faktory, jako je délka výuky, počet vyučovacích hodin, náklady na učební pomůcky apod. Ve srovnání se zeměmi OECD v roce 2009, za který jsou k dispozici relevantní údaje, vychází Česká republika jako země s téměř nejnižšími výdaji. Průměrné roční výdaje na žáka a studenta od primárního po terciální vzdělávání jsou v zemích OECD 9 252 USD, na primární úrovni 7 719 USD, na sekundární úrovni 9 312 USD a na terciální úrovni 13 728 USD. V České republice jsou průměrné roční výdaje na žáka a studenta od primárního po terciální vzdělávání 6 216 USD, na primární úrovni 4 196 USD, v nižším sekundárním vzdělávání 6 973 USD, ve vyšším sekundárním vzdělávání 6 293 USD a v terciálním vzdělávání 8 237 USD. Částky jsou převedeny na paritu kupní síly, aby bylo možno země mezi sebou srovnávat. Na primární a sekundární úrovni převažují vždy výdaje na vlastní vzdělávání, tedy platy pedagogů.[3] Ze srovnání je zřejmé, že v zemích s vyššími výdaji na žáka a studenta jsou vyšší platy pedagogů a malý průměrný počet žáků na pedagoga.

Od uvedených průměrných hodnot pro Českou republiku, které nejsou vůbec příznivé, se dále odlišují podle místní situace a poměrů hodnoty v jednotlivých regionech. Konkrétně pro regionální školství v Pardubickém kraji nejsou vnější podmínky ideální. Kraj je tvořen čtyřmi okresy s převážně členitým a horským terénem. Kromě dvou velkých měst Pardubic

a Chrudimi při samé západní hranici kraje je charakteristickým rysem velké množství menších obcí a velmi malých měst roztroušených po celém území kraje. Tím je ovlivněna i struktura regionálního školství, kde převládá velký počet menších škol s menší naplněností žáky a studenty. Republikové normativy, které rozdělují finanční prostředky podle výkonů ve stejné výši do všech krajů, jsou tak logicky výhodnější pro kraje lidnatější s větším počtem velkých měst. Pro Pardubický kraj se proto nutnost změny ve financování regionálního školství a přizpůsobení se demografickému vývoji jeví jako velmi akutní a nezbytné.

3.1 Finanční prostředky z veřejných rozpočtů

Jak již bylo výše uvedeno, je vzdělávání řazeno mezi priority každého vyspělého státu, a proto je největší část hrazena z veřejných prostředků. Výše poskytovaných finančních prostředků z veřejných zdrojů je základním ukazatelem zájmu státu o fungování školství. Celkové výdaje na financování školství zahrnují kromě veřejných zdrojů i zdroje soukromé, tedy zdroje firem a náklady rodin studentů. Dle srovnání zemí OECD pochází v průměru 84 % výdajů na vzdělávání z veřejných rozpočtů. Česká republika zůstává z pohledu výše výdajů na školství z veřejných rozpočtů v poměru k HDP pod průměrem zemí OECD i zemí EU. Podle posledních zveřejněných údajů roku 2009 (údaje jsou publikovány vždy se zpožděním vzhledem k době zpracování) byly celkové výdaje vynaložené na vzdělávání v zemích OECD průměrně 6,2 % HDP, průměr zemí EU dosahoval 5,9 % HDP a Česká republika 4,8 % HDP.[3] Samozřejmě v žádném případě neplatí přímá úměra mezi výší výdajů a kvalitou vzdělávacího procesu. Ten je ovlivněn mnoha dalšími faktory, jako je velikost populace žáků a studentů dané země, průměrná výše platů pedagogů v porovnání s průměrem nebo počet škol a školských zařízení. Přesto čísla vypovídají o tom, že i po zahrnutí dalších faktorů Česká republika nebude v porovnání se srovnatelně vyspělými státy v nadprůměru.

Celkový objem finančních prostředků ve školství bude vždy limitován vývojem veřejných financí. Především v regionálním školství nebude tvořit významnější položku soukromý zdroj financování, proto je třeba nastavit výdaje veřejných zdrojů tak, aby to bylo pro státní finance ještě únosné a současně aby bylo možno zabezpečit kvalitní výuku.

Následující Tabulka 1 znázorňuje výši veřejných výdajů na školství v České republice v letech 2005–2011. Do veřejných výdajů jsou zahrnuty výdaje státního rozpočtu, tzn. kapitola 333 MŠMT a část výdajů kapitoly 398 Všeobecná pokladní správa, které jsou určeny jako příspěvek na školství na částečnou úhradu provozních výdajů základních, mateřských,

speciálních základních a mateřských škol a víceletých gymnázií s povinnou školní docházkou a výdaje na školství z rozpočtů obcí a krajů.[18]

Tabulka 1: Výše veřejných výdajů na školství v mld. Kč

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
HDP v běžných cenách	3 116,1	3 352,6	3 662,6	3 848,4	3 739,2	3 775,2	3 809,3
Výdaje na školství celkem	130,3	142,8	153,0	151,0	163,9	163,0	173,7
Výdaje na školství v % HDP	4,2 %	4,3 %	4,2 %	3,9 %	4,4 %	4,3 %	4,6 %

Zdroj: vlastní zpracování dle [22]

Z uvedených údajů vyplývá, že cíl stanovený v Národním programu rozvoje vzdělávání zvýšit výdaje na vzdělávání na 6 % HDP se nedaří ani zdaleka naplnit. Celková výše výdajů se sice v posledních letech navyšuje, patrný je ovšem spíše trend ke stagnaci, což je logicky způsobeno celosvětovou ekonomickou situací a tlakem na sestavování úspornějších státních rozpočtů. Pokles výdajů v roce 2008 je dán změnou metodiky výpočtu, stav roku 2010 již ale odráží recesi v roce 2009 a podobnou situaci je možno předvídat i v roce 2013.

V následující tabulce je z veřejných zdrojů uveden pouze státní rozpočet jakožto hlavní zdroj financování regionálního školství. Rozhodující podíl na výdajích má kapitola 333 MŠMT, podíl kapitoly 398 Všeobecná pokladní správa představuje další zhruba jedno procento a jeho výše je v absolutním čísle v posledních letech konstantní.

Tabulka 2: Výdaje na školství ze státního rozpočtu v mld. Kč

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Výdaje státního rozpočtu	922,8	1 020,6	1 092,3	1 083,9	1 167,0	1 156,8	1 155,5
Výdaje na školství – kapitola 333	102,6	108,9	121,6	119,2	134,7	125,2	127,1
z toho: RgŠ	70,9	74,5	77,9	77,4	84,7	83,5	82,8
Výdaje na školství – kapitola 398	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5

Zdroj: vlastní zpracování dle [21], [22] a [27]

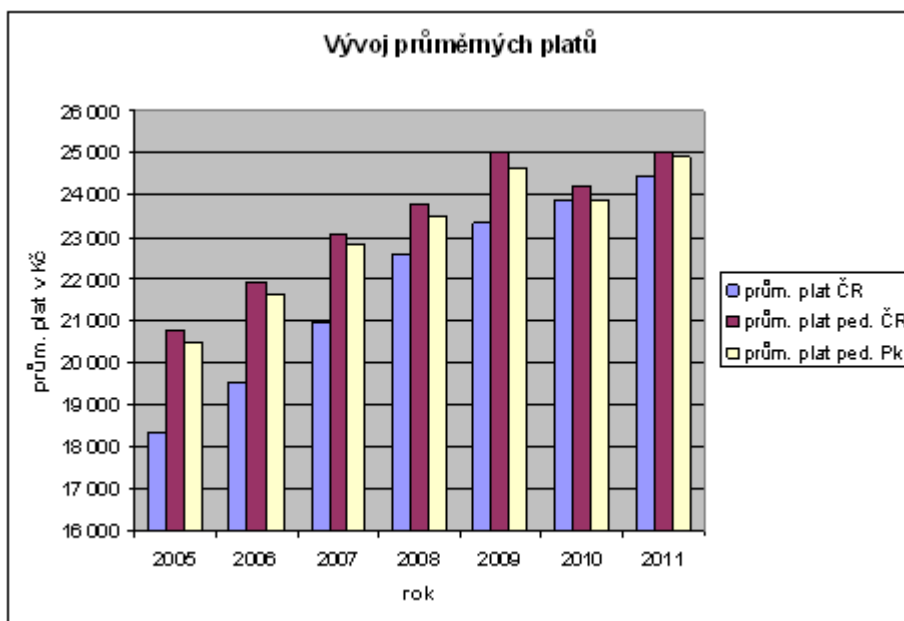
Výdaje na regionální školství tvoří přibližně dvě třetiny výdajů státního rozpočtu na financování školství. Jestliže v celkových výdajích na financování školství z veřejných rozpočtů byl patrný jen minimální nárůst až stagnace v posledních letech, u výdajů na regionální školství ze státního rozpočtu je již zřejmý pokles. Důvodem je jednoznačně zastavení růstu národního hospodářství, tlak na snižování schodku veřejných výdajů a růst

procenta mandatorních výdajů státního rozpočtu. Příspěvek kapitoly 398 představuje částku 1 401 Kč na žáka, nepostačuje ani zdaleka na krytí provozních výdajů, které musí být dofinancovány z krajských a obecních rozpočtů. Tato položka se ve státním rozpočtu objevila naposledy v roce 2012. V souvislosti s novelou zákona č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní, která nabývá účinnosti 1. 1. 2013, budou o částku 1,5 mld. Kč posíleny sdílené daně obcí, což povede k jednoduššímu a průhlednějšímu financování příspěvku na provozní výdaje.[28]

3.2 Trend vývoje průměrných platů

Platy zaměstnanců ve školství, a to zejména platy pedagogických pracovníků, jsou základním měřítkem toho, kolik finančních prostředků stát do vzdělávání investuje a jakým způsobem je dokáže efektivně využít.

Srovnání výše průměrných platů v národním hospodářství, průměrných platů pedagogů regionálního školství v České republice a průměrných platů pedagogů regionálního školství v Pardubickém kraji nabízí Obrázek 6. Údaje jsou uvedeny za roky 2005–2011, tedy za období, kdy je v platnosti zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a vyhláška MŠMT č. 492/2005 Sb., o krajských normativech, tedy za období, odkdy je v platnosti současná normativní metoda rozdělování.

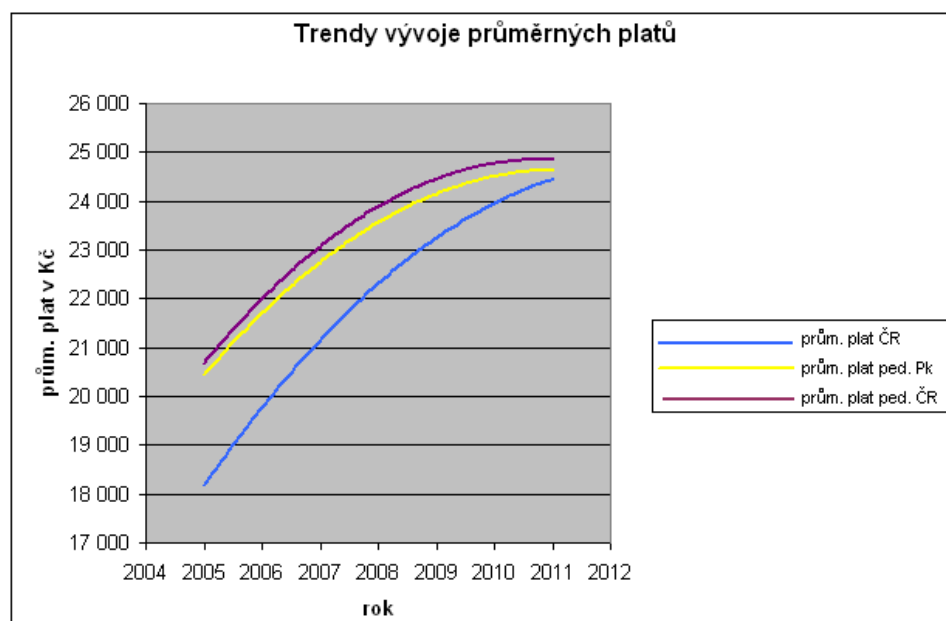

Obrázek 6: Porovnání vývoje průměrných platů

Zdroj: vlastní zpracování dle [12] a [14]

Z grafu je patrný snižující se rozdíl mezi průměrnými platy v národním hospodářství a platy pedagogů. Zatímco růst průměrných platů v národním hospodářství odráží velikost HDP, inflaci, poptávku po zaměstnancích v určitých oborech a další, na platy pedagogů má velký vliv snižující se počet žáků vlivem demografického vývoje. To způsobuje podstatně menší nárůst platů a v roce 2010 dokonce propad. V rámci průměrných platů pedagogů jsou navíc rozdíly v jednotlivých krajích. Na uvedeném příkladu je vidět o několik procent nižší průměrný plat v Pardubickém kraji vůči celorepublikovému průměru. Jednou z příčin je velký podíl tzv. venkovských škol hlavně na Svitavsku a Orlickoústecku, které nedosahují optimální předpokládané naplněnosti. Kraje s větší koncentrací velkých měst a naplněností škol logicky při tomto způsobu financování získají větší objem finančních prostředků.

Z hodnot výše průměrných platů v národním hospodářství, průměrných platů pedagogů regionálního školství v České republice a průměrných platů pedagogů regionálního školství v Pardubickém kraji v Obrázku 6 lze nahrazením polynomickou funkcí odhadnout trendy vývoje průměrných platů v dalších letech (viz Obrázek 7).

Obrázek 7: Trendy vývoje průměrných platů

Zdroj: vlastní zpracování dle [12] a [14]

Z průběhu grafu je zřejmé, že výše průměrných platů v národním hospodářství vlivem výše popsaných faktorů v následujících letech byt' mírněji, ale přeci jen poroste, alespoň její nominální hodnota. V případě průměrných platů pedagogů regionálního školství v České republice a průměrných platů pedagogů regionálního školství v Pardubickém kraji je nárůst

zastaven, v posledních dvou letech dochází ke stagnaci a při zachování stávajících podmínek je zřejmý nástup klesajícího trendu v příštích letech.

3.3 Rozbor platů v Pardubickém kraji

Výše platů pedagogů je limitována objemem přidělovaných finančních prostředků, které jsou přerozdělovány na základě normativů mzdových prostředků. Vliv průměrného počtu jednotek výkonu neboli počtu žáků na jednoho pedagogického pracovníka pro stanovení výše normativu je jasný z výpočtového vztahu pro mzdový normativ (viz vzorec (1)):

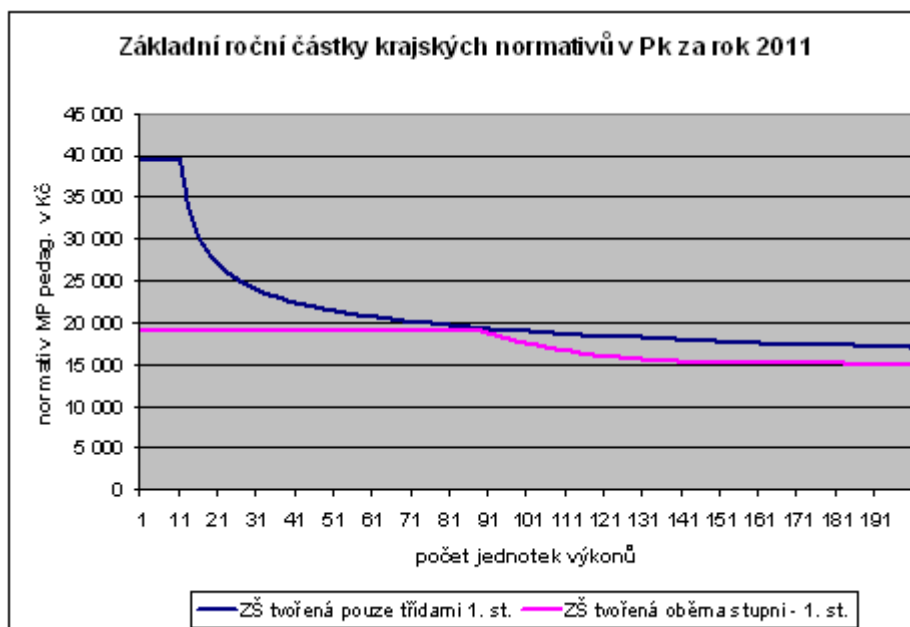
$$MPp = 12 \cdot (1/Np \cdot Pp) \quad (1)$$

kde: MPp jsou mzdové prostředky pedagogů

Np je průměrný počet jednotek výkonu připadající na 1 pedagogického pracovníka

Pp je průměrná měsíční výše platu pedagogického pracovníka

Ze vzorce vyplývá nepřímo úměrný vliv hodnoty Np, tzn. při klesajícím počtu žáků ve škole roste výše mzdového normativu, tedy rostou průměrné náklady na vzdělávání jednoho žáka. Na konkrétním příkladu mzdového normativu pro základní školu je tento vliv názorně patrný. Následující graf (viz Obrázek 8) uvádí srovnání výše normativu mzdových prostředků pedagoga v roce 2011 pro první stupeň úplné a neúplné základní školy pro různé počty žáků v Pardubickém kraji.

Obrázek 8: Srovnání základních ročních částek krajských normativů mzdových prostředků pedagoga pro 1. stupeň ZŠ v roce 2011 v Pardubickém kraji

Zdroj: vlastní zpracování dle [8]

Z grafu je patrný markantní rozdíl ve výši normativu mzdových prostředků pedagoga (dále jen normativ) pro neúplnou základní školu³ při rozdílných počtech naplněnosti školy. Při nejnižším počtu žáků v rozmezí 1–11 je výše normativu připadající na jednotku výkonu 39 460 Kč. Při počtu žáků 20 normativ prudce klesá na 27 361 Kč a např. při 50 žácích ve škole klesá dál na 21 519 Kč. Při dalším zvyšování počtu žáků je pokles normativu pozvolnější, přesto např. při počtu žáků 150 klesne až na 17 863 Kč.[8] Vysoké hodnoty normativů u malého počtu žáků dokladují náročnost financování těchto škol. Navíc v případě základních škol tvořených pouze třídami prvního stupně, jejichž celkový počet zaměstnanců činí 10 a méně, je skutečný normativ ještě vyšší, protože se v souladu s § 2 odst. 6 vyhlášky č. 492/2005 Sb. provádí navýšení ukazatele průměrné měsíční výše platu pracovníků. Tím je zohledněno zvyšování průměrné výše příplatku za vedení v závislosti na snižování počtu zaměstnanců právnické osoby.[24]

Pro úplnou základní školu⁴, která má v každém ročníku alespoň 1 třídu, nemají normativy pro malý počet žáků prakticky smysl, minimální počet žáků na 1. stupni by se měl pohybovat kolem počtu 90. Od tohoto počtu normativ rovněž mírně klesá, vzhledem k lepším možnostem využití finančních prostředků na úplné škole zůstává v celém dalším průběhu pod hranicí výše normativu školy neúplné. Při srovnání hodnoty při počtu žáků 150 je jeho hodnota 15 392 Kč, tj. o 14 % nižší.

Uvedené příklady mzdových normativů jsou hodnoty stanovené krajským úřadem pro jednu konkrétní část základního školství. Republikový normativ mzdových prostředků pedagogů pro věkovou kategorii základního školství jako celku pro rok 2011 je 27 878 Kč.[17] Částka je sice v této formě neporovnatelná, protože zahrnuje nejen náklady na vzdělávání, ale i veškeré další náklady na pokrytí mimoškolských a doplňkových aktivit (např. i výdaje na zdravotní postižení žáků nebo na zájmové vzdělávání), přesto je z její výše zřejmé, jak nesrovnatelně vyšší výdaje jsou nutné k financování škol s malým počtem žáků.

Z důvodu již dříve zmíněné geografické polohy Pardubického kraje je škol s náročným financováním vzhledem k malému počtu žáků vysoké procento. Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky určuje minimální počet žáků ve třídách. Standardně je to 17 žáků, v určitých případech i méně. Na prvním stupni to může být až 10 žáků v případě školy tvořené jen jednou třídou. Z nejnižšího počtu dětí, žáků a studentů může navíc zřizovatel udělit výjimku za předpokladu, že uhradí zvýšené výdaje na vzdělávací činnost školy, a to nad výši stanovenou krajským normativem.

³ neúplná základní škola = základní škola tvořená pouze třídami 1. stupně

⁴ úplná základní škola = základní škola tvořená oběma stupni

Přehled takových základních škol udává Tabulka 3. Vzhledem k úplnější a cílenější představě o tom, kde se základní školy na výjimku nejčastěji vyskytují, jsou seřazeny podle oblasti obcí s rozšířenou působností.

Tabulka 3: Počet ZŠ na výjimku ve školním roce 2010/2011 v Pardubickém kraji

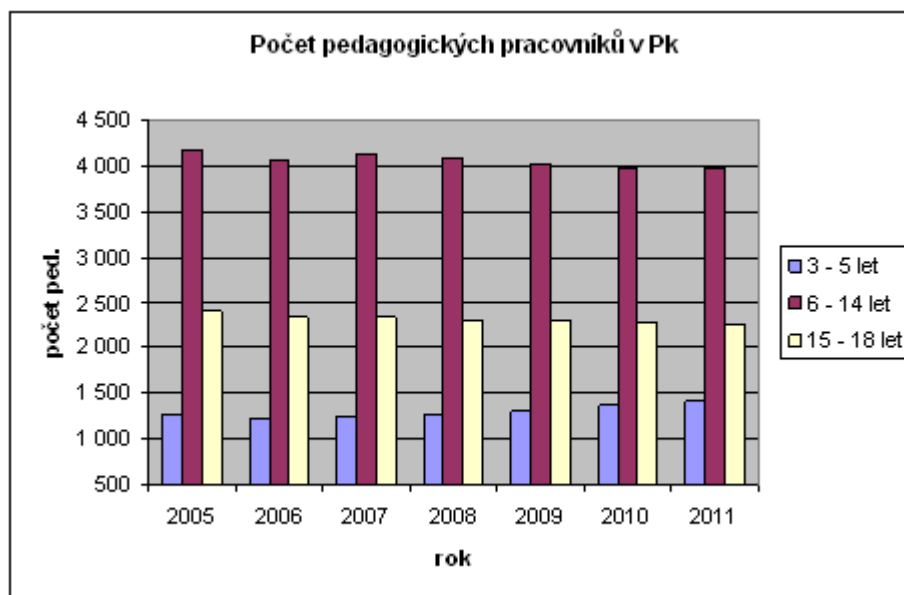
Obecní úřad obce s rozšířenou působností	počet ZŠ	z toho:			Podíl ZŠ na výjimku v %
		úplných	neúplných	na výjimku	
Česká Třebová	6	3	3	1	16,67
Hlinsko	11	7	4	3	27,27
Holice	8	5	3	1	12,50
Chrudim	32	21	11	9	28,13
Králíky	4	2	2	0	0,00
Lanškroun	16	8	8	7	43,75
Litomyšl	16	9	7	6	37,50
Moravská Třebová	14	10	4	9	64,29
Pardubice	31	21	10	5	16,13
Polička	13	5	8	7	53,85
Přelouč	11	6	5	2	18,18
Svitavy	17	11	6	8	47,06
Ústí nad Orlicí	15	7	8	4	26,67
Vysoké Mýto	15	4	11	4	26,67
Žamberk	19	7	12	5	26,32
Celkem	228	126	102	71	31,14

Zdroj: vlastní zpracování dle [7]

Údaje uvedené v tabulce ukazují vysoký počet neúplných škol v Pardubickém kraji, jedná se téměř o 50 % všech základních škol. Důležitější údaj z pohledu financování je počet základních škol na výjimku. Jejich podíl v průměru přesahuje 30 %, ale např. v oblasti Moravské Třebové jsou to téměř dvě třetiny základních škol. Snaha o udržení škol je z pohledu obcí logická a správná, z pohledu ekonomické náročnosti pro obec však často na hranici udržitelnosti.

V segmentu mateřských škol je situace z důvodu demografického vývoje mnohem příznivější. Mateřské školy na výjimku byly ve školním roce 2010/2011 pouze tři a v současné době dochází k rozšiřování kapacit. Zcela opačný je stav v oblasti středního školství. Kapacity škol zřizovaných Pardubickým krajem byly ve školním roce naplněny jen na 76 %, kapacity soukromých, a církevních škol dokonce jen na 66 %.[4] Tato oblast školství se rušení některých oborů nebo i celých škol zcela jistě nemůže vyhnout.

Souvisejícím faktorem, který ovlivňuje výši mzdových prostředků pedagogů, je samozřejmě počet pedagogů samotných. S postupným úbytkem počtu dětí, žáků a studentů na základě demografického vývoje by se měl optimalizovat i počet zaměstnanců ve školství. Počty pedagogů v jednotlivých věkových kategoriích vzdělávání v letech 2005–2011 uvádí Obrázek 9.

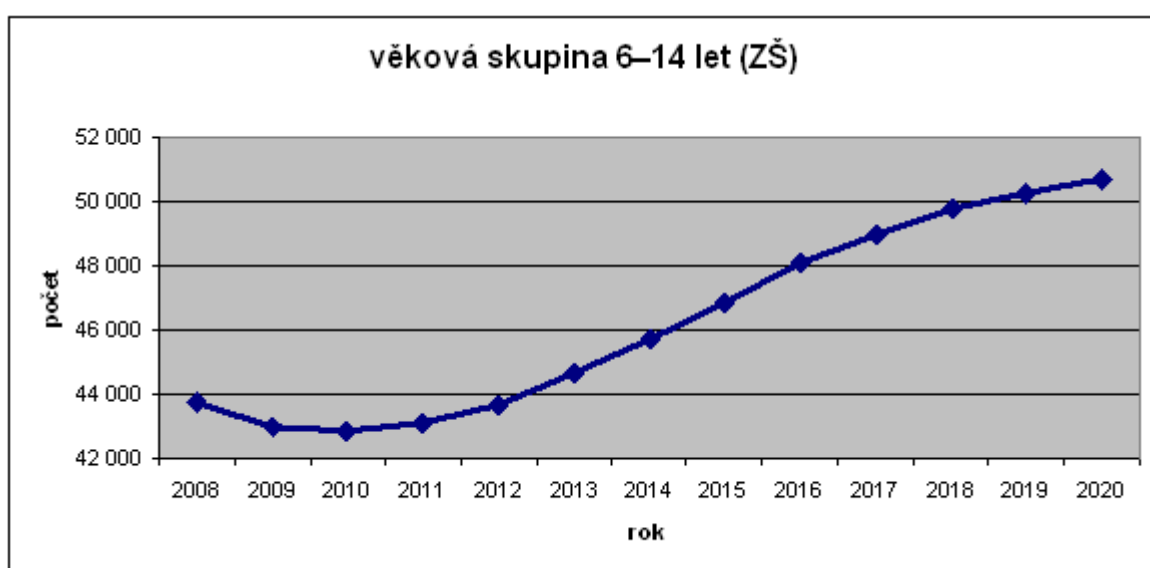
Obrázek 9: Počet pedagogických pracovníků v Pardubickém kraji v letech 2005–2011

Zdroj: vlastní zpracování dle [6]

Počty pedagogických pracovníků pro oblast mateřských škol jsou v uvedených letech kolísavé s mírným nárůstem v posledních dvou letech. To odpovídá i křivce demografického vývoje a projekce do následujících let a potřeby navyšování kapacity. Z počtu pedagogických pracovníků v základním a středním školství je patrný velmi mírný pokles, který neodpovídá poklesu počtu žáků a studentů. To souvisí s počty existujících škol a tříd v nich. Pokud zůstanou zachovány v nezměněném rozsahu (jen s klesající naplněností), je velmi obtížné redukovat stav pedagogů adekvátně s poklesem počtu žáků a studentů.

3.4 Projekce vývoje počtu dětí, žáků a studentů v Pardubickém kraji

Optimalizace sítě škol a s ní související efektivní rozdělování finančních prostředků, zejména platů zaměstnanců ve školství, je závislá na současném a budoucím demografickém vývoji. Pro dlouhodobější rozhodování je nezbytná projekce vývoje počtu dětí, žáků a studentů. Zpracování takové projekce v jednotlivých věkových kategoriích pro Pardubický kraj představuje Obrázek 10.

Obrázek 10: Projekce vývoje počtu dětí, žáků a studentů v Pardubickém kraji

Zdroj: [4]

Pro věkovou skupinu dětí v předškolním vzdělávání vyplývá z dlouhodobé projekce postupný nárůst až do roku 2013, kdy bude dosaženo maximálního počtu dětí v mateřských školách, protože v roce 2008 bylo dosaženo maxima počtu narozených dětí. Tento fakt způsobil nedostatek míst v mateřských školách, protože kapacity v tomto druhu zařízení byly v souladu s předchozím demografickým vývojem dlouhodobě omezovány. Nynější potřeba navýšení kapacit je řešena zřizovateli navýšením počtu dětí ve třídách a rekonstrukcí stávajících objektů. Zřizování nových mateřských škol je rovněž v některých lokalitách aktuální, vzhledem k dalšímu pozvolnému úbytku počtu dětí v následujících letech to však nebude řešení převažující. Naopak do budoucna může opět hrozit riziko nenaplněnosti a problém s financováním. Dílčím řešením přechodného nedostatku kapacity mateřských škol jsou tzv. firemní školky, jejichž zřizování je umožněno od roku 2012.[4]

V oblasti základního školství bude dle představené projekce docházet k pozvolnému nárůstu počtu žáků, zdaleka se však nevrátí k počtům ze začátku devadesátých let minulého století. Kapacita základních škol není v průměru kraje naplněna na optimální stav z pohledu efektivního využití finančních prostředků a počet škol a následně pedagogických a nepedagogických pracovníků neubývá tak, aby optimálního stavu bylo dosaženo nebo byl alespoň nastoupen trend k přiblížení se takovému stavu. Vysoký počet neúplných základních škol s velmi malou naplněností v Pardubickém kraji (ve školním roce 2010/2011 to bylo 102 škol) sice umožňuje individuální přístup a relativní výhodu pro první stupeň, na druhém stupni ale malá naplněnost omezuje potřebnou a požadovanou strukturu nabídky volitelných předmětů, především jazyků. Dalším problémem je zvyšování zájmu o školní družiny, k čemuž vede i zájem ředitelů škol o plné úvazky zaměstnanců, v důsledku je to ale další rozměňování finančních prostředků, které jsou poskytovány dle počtu žáků v dané kategorii a ne podle druhu a rozsahu dalších aktivit.

Nejkritičtější situace v důsledku demografického vývoje a projekce na příští roky nastává v oblasti středního a vyššího odborného vzdělávání. Rozdíl mezi počtem studentů a kapacitními možnostmi škol se bude v dalších letech výrazně prohlubovat. Nejmenší pokles počtu studentů je na gymnáziích, největší u maturitních oborů odborných škol. Nižší zájem do blízkého budoucna u odborného vzdělání s maturitní zkouškou může být znásoben i novou formou státních maturit, u kterých bylo dosaženo vysokého procenta neúspěšnosti.[4] Počty nově přijatých studentů v oblasti středního vzdělávání ukazuje Tabulka 4.

Tabulka 4: Vývoj počtu nově přijatých žáků do středního vzdělávání v denní formě vzdělávání v Pardubickém kraji (data k 30. 9. 2010)

školní rok	gymnaziální vzdělání	střední vzdělání s MZ	střední vzdělání s VL	střední vzdělání	celkem
2002/2003	1 289	3 090	2 424	68	6 871
2003/2004	1 280	3 287	2 474	65	7 106
2004/2005	1 261	3 233	2 309	75	6 878
2005/2006	1 287	3 112	2 248	22	6 669
2006/2007	1 332	3 283	2 236	40	6 891
2007/2008	1 274	3 331	2 118	29	6 752
2008/2009	1 297	3 293	2 020	42	6 652
2009/2010	1 148	3 249	1 979	41	6 417
2010/2011	1 081	2 777	1 834	32	5 724

Zdroj dat:[4]

Z uvedených údajů vyplývá poměrně stabilizovaný počet nově přijímaných studentů do roku 2007. Poté je vidět pozvolný pokles v následujících dvou letech a v roce 2010 již výrazný propad, který se bude v příštím období ještě prohlubovat. Školy jsou nuceny na změny reagovat redukcí nabízených oborů, o které je velmi malý nebo vůbec žádný zájem. Zřízení nové školy nebo jen oboru podléhá velmi přísnému posouzení z pohledu naplněnosti i uplatnitelnosti na trhu práce.

4 HODNOCENÍ SYSTÉMU FINANCOVÁNÍ REGIONÁLNÍHO ŠKOLSTVÍ

Efektivitu současného systému financování regionálního školství je nutno hodnotit z několika aspektů. Základem je systém založený na kombinaci normativního a programového financování, který rozděluje nejpodstatnější část finančních prostředků z veřejných zdrojů. Důležitým faktorem je průhlednost tohoto způsobu financování, kdy prostřednictvím stanovených a zveřejněných normativů a programovým financováním prostřednictvím vyhlášených a zveřejněných programů je rozděleno více než 98 % prostředků, což představuje desítky miliard Kč. Odpadá tak jakýkoli prostor pro možný klientelismus nebo dokonce korupci. Zbylé prostředky tvořené povinnou rezervou rozděluje ve své kompetenci krajský úřad a slouží cíleně pro jednotlivé školy v oblasti regionálního školství. Dalším kladným faktorem stávajícího systému je jeho pružnost, s jakou umožňuje přesouvat finanční prostředky v návaznosti na výkony škol, tj. zvyšovat nebo snižovat objem finančních prostředků podle měnícího se počtu dětí, žáků a studentů a podle měnící se náročnosti výuky a dalších souvisejících činností. Oblast programového financování např. zajistila rozšíření povinné výuky jazyků na školách bez nutnosti čerpat dodatečné prostředky z veřejných zdrojů.[9]

4.1 Kritika současné formy financování

Normativní systém, který s různými změnami a úpravami funguje už od roku 1992, doznává stále silnější kritiku. Hlavním problémem je vymezení odpovědnosti státu při financování celého systému. Z poměrně jednoduchých a zřetelných republikových normativů, které jsou stanoveny souhrnně jen pro základní věkové kategorie, vzniká podle druhu a stupně školy celá řada normativů krajských. Ty jsou v jednotlivých krajích nastaveny v rozdílné výši, což vede k rozdílnosti výše poskytovaných prostředků pro stejný typ vzdělávání. Důsledkem toho je kromě nepřehlednosti i rozdílná efektivita v poskytování finančních prostředků a následně i možnost rozdílné kvality výuky. Konečné rozdělení finančních prostředků potom leží na řediteli školy, který je může přerozdělit dle místní situace ještě úplně jinak a v jiné výši, než zamýšlel krajský normativ. Vysoká míra decentralizace veřejné správy v oblasti financování regionálního školství tak způsobuje situaci, kdy stát prostřednictvím MŠMT je povinen financovat oblasti, o jejichž chodu nemůže rozhodovat. K nejvýraznějším rozdílům dle sledování ministerstva dochází při stanovení výše normativů pro střední školství, kde by přitom měly být podmínky nejsrovnatelnější.

Krajský normativ zohledňuje mnoho faktorů, se kterými je možno nakládat a dle místních podmínek dojít k velmi rozdílným výsledkům. Jednou z příčin je zahrnutí normativu pro nepedagogické (provozní) pracovníky do celkové výše normativu. Republikový normativ přidělí konstantní výši prostředků podle výkonů, krajský normativ ovšem musí rozlišit různou nákladovost provozu školy.[9] Ta bude zcela odlišná u starší klasické školní budovy v centru města a moderní školy pavilonového typu s mnoha odbornými učebnami a umístěním v prostorné zahradě.

Velmi širokou možnost mají zřizovatelé škol v otázce optimální naplněnosti tříd ve škole. Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání, určuje naplněnost tříd v rozmezí 17 až 30 žáků, s možností povolení výjimky do 4 žáků. Třídy je navíc možno dále dělit v rámci výuky některých předmětů, pokud to vyžaduje náročnost nebo povaha předmětu, např. při výuce jazyků nebo odborných předmětů. Záleží tak na pohledu každého jednotlivého krajského úřadu, jaký pohled zvolí a na základě jakých kritérií normativ nastaví. V konečném důsledku však o organizaci a rozsahu financování rozhoduje na základě své pravomoci ředitel školy nebo zřizovatel.

MŠMT má rovněž velmi omezenou pravomoc v otázce rozhodování o zřízení nových škol, nových školských zařízení nebo navyšování jejich kapacity. Nemůže ze své pravomoci zabránit jejich vzniku, přestože je povinno je následně financovat.

4.2 Návrh reformy financování

Na základě všech předchozích uvedených důvodů byla připravena reforma financování regionálního školství. Podstatou reformy je posílení rozhodovací pravomoci státu a převzetí většího dílu odpovědnosti za financování regionálního školství. Měla by být sjednocena úroveň financování v oblasti mateřského, základního, středního a vyššího odborného vzdělávání.

Reforma zavádí do systému prvek oborového normativu. Ten by měl být stanoven ministerstvem jednotně pro celou republiku pro příslušnou oblast vzdělávání. Oborový normativ nahradí současný krajský normativ mzdových prostředků pedagogů a ostatních neinvestičních nákladů, čímž dojde ke sjednocení úrovně financování vlastního vzdělávání. Metodou oborových normativů bude rozepisováno přibližně 70 % prostředků přidělovaných krajským úřadům na financování škol a školských zařízení zřizovaných krajem a obcemi. Zbýlých zhruba 30 % prostředků bude dále rozdělováno současným systémem krajských normativů.[11]

Oborový normativ bude stanoven v několika stupních: pro dítě v mateřské škole jednotřídní a vícetřídní školy, pro žáka základní školy na prvním stupni neúplné a úplné školy, pro žáka základní školy na druhém stupni a pro žáka nebo studenta na srovnatelném oboru střední nebo vyšší odborné školy. Ke každému oborovému normativu pro mateřské a základní školy bude příslušet ještě doplňková částka, která bude zohledňovat určitá specifika, vyplývající z povinnosti zajistit povinnou školní docházku. Pro malé venkovské školy znamená doplňková částka solidární příspěvek na udržení chodu školy, pro velké školy motivační prvek směřující k optimální naplněnosti.

Republikové a následně krajské normativy budou přidělovat prostředky na ostatní vzdělávání, školské služby a nepedagogické pracovníky, tedy všechny zbylé náklady jako dříve bez nákladů na vlastní vzdělávání. Krajské normativy budou zohledňovat místní podmínky a doplňovat normativy oborové.

Reforma financování regionálního školství, kterou připravilo MŠMT na základě vývoje metody normativního financování do dnešní ne úplně ideální podoby, je v připomínkovém řízení za účelem dosažení maximální shody zainteresovaných stran. Z dat roku 2012 bude v roce 2013 probíhat modelace dopadů změn na financování a po předpokládaných úpravách by systém mohl začít fungovat od roku 2014. Na přechodnou dobu reforma počítá s vytvořením 4% rezervy na pokrytí nepředpokládaných skutečností. Během několika let by se rezerva snížila na obvyklá 2 %. Další otázkou související s reformou je posílení pravomocí MŠMT při rozhodování o zřízení nových škol nebo školských zařízení.[11]

ZÁVĚR

Problematika financování školství a v ní otázka platů pedagogů je podobná ve většině vyspělých zemí: dle údajů Evropské komise jsou nástupní platy pedagogů ve většině zemí Evropské unie pod průměrnými platy jednotlivých zemí. Přes některé místní odlišnosti stojí všichni před stejným problémem (a to platí nejen pro oblast školství), zajistit potřebnou kvalitu i kvantitu s omezeným objemem finančních prostředků.

Z pohledu hodnot, grafů a dalších faktů, které byly v práci uvedeny, se jeví dosažení často proklamovaného cíle obsaženého v Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice z roku 2001 zvýšit veřejné výdaje na školství na 6 % HDP a zajistit platové podmínky pedagogických pracovníků tak, aby jejich průměrné platy byly o 30 % vyšší než průměrné platy v národním hospodářství a tuto relaci dlouhodobě udržet jako velmi problematické. Je zřejmé, že jak demografický vývoj, tak výše prostředků plynoucí z veřejných rozpočtů mají nepříznivý trend z pohledu vývoje platů ve školství.

Z provedené analýzy demografického vývoje vyplývá nepříznivé působení hned ve dvou rovinách. Zaprvé se jeho vlivem bude snižovat objem finančních prostředků, které je vůbec možno rozdělovat, a které potenciálně může získat resort školství. Z důvodu stárnoucí populace a zmenšujícího se procenta ekonomicky aktivních obyvatel stoupá každoročně procento mandatorních výdajů státního rozpočtu. Nutným řešením je důchodová reforma, která sice se školstvím bezprostředně nesouvisí, ale dopad tohoto vlivu je zřejmý. Druhým, v tomto případě přímým vlivem demografického vývoje, je neustálý pokles žáků v regionálním školství. To vede k nemožnosti ufinancovat stávající síť školských zařízení a počet pracovníků se stále rostoucími náklady a propadem počtu žáků v desítkách procent v součtu posledních let.

Z pohledu demografického vývoje přitom nelze v České republice očekávat žádnou příznivou změnu. Společenské a ekonomické poměry nejen u nás, ale i ve všech ostatních vyspělých zemích budou i do budoucna způsobovat nízkou míru plodnosti a stárnutí populace. Impulsem pro změnu se nestanou žádné formy ekonomických výhod. Není pro ně prostor nejen z ekonomického hlediska z důvodu stále napjatějšího státního rozpočtu, ale ani ze společenského hlediska vzhledem k současnému životnímu stylu. Pro jednu z mála možností, jak nepříznivý trend omezit, imigraci, nepanují v České republice příhodné podmínky. Na rozdíl od mnoha jiných evropských států, kde je přistěhovalectví od dob koloniální minulosti běžnou záležitostí, je česká společnost v tomto ohledu velmi uzavřená a pro získání českého občanství jsou stanoveny snad nejpřísnější podmínky ze zemí EU.

Na základě provedeného porovnání objemu prostředků přidělovaných k financování regionálního školství a výše platů pedagogů je zřejmý trend k poklesu platů pedagogů ve srovnání s průměrnými platy v České republice při zachování stávajících podmínek. Východiskem se musí stát optimalizace sítě škol, to znamená zrušení takových škol, které dlouhodobě nejsou schopny finančně přežít bez neúměrně vysokých prostředků na dofinancování z jiných zdrojů. Takových škol bylo např. ve školním roce 2010/2011 v Pardubickém kraji 71, jedná se o tzv. školy na výjimku. Z dlouhodobého pohledu je financování těchto škol pro zřizovatele obtížně udržitelné. Samozřejmě je to krok nepopulární a mnohdy by mohl být i kontroverzní. V případě zrušení školy v odlehlejší obci ztrácí obec po čase i jakousi sociální a kulturní hodnotu, tradici a v důsledku může způsobit i vylidnění obce. Vhodnější se jeví např. zrušení takové základní školy, která je v blízkosti jiné a obě nejsou schopny přežít nebo sloučení stejných nebo podobných středních škol v jednom regionu. V případě středních škol budou takové kroky nezbytné, neboť vlivem demografického vývoje se situace teprve začne výrazně zhoršovat.

Nutností se jeví provést změny ve financování regionálního školství takovým způsobem, aby skutečně nutily optimalizaci sítě škol provést. Stávající normativní systém financování patříčné změny nevyhnuje, spíše v rámci svých možností napomáhá udržení současného stavu. Důvodem je naprostá decentralizace rozhodovacích pravomocí, která vede k přizpůsobení normativů na místní podmínky. Geografické a demografické podmínky se v rámci České republiky neliší tolik, aby mezi výší normativů u stejného druhu a stupně vzdělání byly takové rozdíly jako dnes. Navrhovaná reforma financování regionálního školství je jistě krokem správným směrem, který zavede rozumnou míru centralizace rozhodování zpět na úroveň státu a zbytek pravomocí zůstane na regionální úrovni a úrovni zřizovatele nebo ředitele školy.

Jinou možností zlepšení financování je doplnění příjmů z veřejných zdrojů dalšími prostředky, např. těsnější spoluprací zejména středních škol se soukromými firmami, které jsou na příchodu nových absolventů závislé a jsou ochotné se na chodu takových škol finančně podílet. Tato forma je obvyklá a rozšířená především v oblasti vysokého školství, na úrovni středního a učňovského školství na základě polistopadových politických a ekonomických změn v podstatě vymizela. Z důvodu nadbytečných kapacit je v této oblasti žádoucí úbytek škol a odstranění roztržitosti na mnoho neperspektivních oborů. Podpora ze soukromých zdrojů by kromě toho zaručila i uplatnění absolventů na trhu práce, protože soukromý zdroj bude logicky podporovat jen takové školy, pro jejichž absolventy bude mít využití.

Z analýz a porovnání provedených v bakalářské práci vyplývá, že jedinou zásadní cestou ke zlepšení podmínek v regionálním školství tak zůstává změna v rozdělování finančních prostředků a zvýšení efektivity rozdělování. Pokud uspořené prostředky z veřejných rozpočtů a další příjmy získané z jiných zdrojů bude moci zpětně využít školství ke zvýšení platů pedagogů a zkvalitnění výuky, může to znamenat roztočení spirály správným směrem: příliv kvalitních dobře placených pedagogů, kvalitní výuka, kvalitní absolventi, větší uplatnění ve společnosti a vyprodukování vyšší přidané hodnoty. Celá problematika má jistě mnoho dalších aspektů a řešení nebude ani zdaleka tak jednoduché a přímočaré, ale nutnost nějakého řešení je již velmi akutní.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] Analýza financování školství – MŠMT 2010. *Učitel'ské noviny* [online]. 2010 [cit. 2013-02-28]. Dostupné z: http://www.ucitelskenoviny.cz/userfiles/file/analyza_financovani_skolstvi-msmt_2010.doc?PHPSESSID=086bfe2a0bc2e41d60b3c0ed13671a04
- [2] BARTOŇOVÁ, Dagmar. *Demografická situace České republiky: proměny a kontexty 1993-2008*. 1st pub. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010, 238 s. ISBN 978-807-4190-247.
- [3] České školství v mezinárodním srovnání. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Statistika školství: Statistické výstupy a analýzy: Mezinárodní statistiky: Indikátory OECD* [online]. 26. červenec 2012 [cit. 2013-02-28]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/statistika-skolstvi/ceske-skolstvi-v-mezinarodnim-srovnani?highlightWords=%C4%8Desk%C3%A9+%C5%A1kolstv%C3%AD+mezin%C3%A1rodn%C3%ADm+srovn%C3%A1n%C3%AD>
- [4] Dlouhodobý záměr vzdělávání Pardubického kraje 2012. *Pardubický kraj: Krajský úřad: Odbor školství a kultury: Informace pro veřejnost* [online]. 24. 2. 2012 [cit. 2013-02-28]. Dostupné z: <http://www.pardubickykraj.cz/pro-verejnost/69615/dlouhodoby-zamer-2012>
- [5] Je nás víc, ale není důvod k panice: Světová populace do konce října dosáhne sedmi miliard. *Ekonom: Týdeník Hospodářských novin*. Praha: Economia, a.s., 2011, Ročník LV, Číslo43, s. 38-40. ISSN 1210-0714.
- [6] KRAJSKÝ ÚŘAD PARDUBICKÉHO KRAJE. *Počet zaměstnanců a vyplacené prostředky na platy - Š/ŠZ v působnosti Pardubického kraje*. Pardubice, 2005–2012.
- [7] KRAJSKÝ ÚŘAD PARDUBICKÉHO KRAJE. *Seznam Š/ŠZ zřízených obcí, kterým byla udělena výjimka z minimálního počtu dětí, žáků ve školním roce 2010/2011*. Pardubice, 2011.
- [8] KRAJSKÝ ÚŘAD PARDUBICKÉHO KRAJE. *Základní částky krajských normativů pro rok 2011 (včetně jejich násobků) a ukazatele rozhodné pro jejich stanovení*. Pardubice, 21. února 2011.

- [9] Krok první: Popis financování školství. *Učitelské noviny: týdeník pro učitele a přátele školy* [online]. Praha: GNOSIS, 2010, ročník 113, č. 26 [cit. 2013-02-28]. ISSN 0139-5718. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=5406>
- [10] LAUDER, Silvie. Příliš vzácné koření: Získat české občanství je nejtěžší v Evropské unii. *Respekt*. Praha: R-PRESSE, spol. s r.o., 2013, Ročník XXIV, 8/2013, s. 40. ISSN 0862-6545.
- [11] MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, mládeže a tělovýchovy. *Materiál pro pracovní setkání zástupců Komise pro školství Rady AK ČR, zástupců SMS ČR a SMO ČR konané dne 7. února 2013 v Praze: Situační zpráva k reformě financování regionálního školství*. Praha, 5. února 2013.
- [12] Mzdy, náklady práce - časové řady. *Český statistický úřad: Vydáváme: Časové řady* [online]. 3.9.2012 [cit. 2012-11-22]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/pmz_cr
- [13] *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. 1. vyd. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2001, 98 s. ISBN 80-211-0372-8.
- [14] Odměňování. *Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy: Ekonomika školství: RgŠ ÚSC a soukromé školství* [online]. 2005–2012 [cit. 2012-11-22]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ekonomika-skolstvi/odmenovani>
- [15] PEKOVÁ, Jitka. *Hospodaření a finance územní samosprávy*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 2004, 375 s. ISBN 80-7261-086-4.
- [16] PEKOVÁ, Jitka. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2005, 555 s. ISBN 80-735-7052-1.
- [17] Principy rozpisu rozpočtu a rozpis rozpočtu přímých výdajů RgŠ územních samosprávných celků na rok 2011 v úrovni MŠMT - KÚ. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Ekonomika školství: RgŠ ÚSC a soukromé školství: Rozpočet* [online]. 12. leden 2011 [cit. 2013-02-28]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ekonomika-skolstvi/principy-rozpisu-rozpocet-a-rozpis-rozpocet-primych-vydaju-1>
- [18] PROVAZNÍKOVÁ, Romana a Olga SEDLÁČKOVÁ. *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: GRADA Publishing, a. s., 2009, 304 s. ISBN 978-80-247-2789-9.

- [19] Publikace o obyvatelstvu. *Český statistický úřad: Statistiky: Obyvatelstvo* [online]. 1991–2012 [cit. 2012-10-28]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/select_obyvatelstvo
- [20] ROUBÍČEK, Vladimír. *Základní problémy obecné a ekonomické demografie*. Vyd. 2. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2002, 275 s. ISBN 80-245-0288-7.
- [21] Rozpočet kapitoly MŠMT. *Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy: Ekonomika školství: Rozpočet kapitoly MŠMT a závěrečný účet kapitoly MŠMT: Rozpočet kapitoly MŠMT* [online]. 2005–2012 [cit. 2013-02-28]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ekonomika-skolstvi/rozpocet-kapitoly-msmt>
- [22] Statistická ročenka školství - Vývojová ročenka. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Statistika školství: Statistické výstupy a analýzy: Národní statistiky: Statistické ročenky školství* [online]. 19. červen 2012 [cit. 2013-02-28]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/statistika-skolstvi/vyvojova-rocenka-skolstvi-2003-04-2011-12>
- [23] Strategické a koncepční dokumenty. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Vzdelávání* [online]. 2009 [cit. 2013-02-28]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/strategie-a-koncepcni-dokumenty-cerven-2009>
- [24] *Školství: školy a školská zařízení - školský zákon a vyhlášky, pedagogičtí pracovníci, vysoké školství, výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče : podle stavu k 12. 3. 2012*. Ostrava: Sagit, 2012, sv. ÚZ, číslo: 895. ISBN 978-80-7208-916-1.
- [25] Věková skladba obyvatelstva ČR. *Český statistický úřad: Obyvatelstvo: Animované grafy - Obyvatelstvo: Animované stromy života* [online]. 2012 [cit. 2012-10-28]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/vekova_skladba_obyvatelstva_cr
- [26] Závěrečný účet kapitoly 398 (Všeobecná pokladní správa). *Ministerstvo financí České republiky: Veřejné finance* [online]. 13. 6. 2011 [cit. 2013-02-28]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/vf_zav_ucet_kap398.html
- [27] Zprávy Ministerstva financí. *Deník veřejné správy* [online]. 2005–2012 [cit. 2013-02-28]. Dostupné z: http://denik.obce.cz/go/dokumenty/z_mf/
- [28] Zprávy Ministerstva financí. In: *Deník veřejné správy: Zprávy MF* [online]. 2013 [cit. 2013-02-28]. Dostupné z: http://denik.obce.cz/go/dokumenty/z_mf/rok_13/1_13/index.htm

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha APočet obyvatel v Pardubickém kraji podle věkových kategorií
- Příloha BVýše průměrných platů v národním hospodářství a regionálním školství
v ČR
- Příloha CPočet pedagogických pracovníků v Pardubickém kraji podle věkových
kategorií
- Příloha DPrůchod vzdělávací soustavou Pardubického kraje

Počet obyvatel v Pardubickém kraji podle věkových kategorií

věková kategorie	rok										
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
0-2	19 251	19 373	19 061	17 951	16 499	14 963	14 352	14 146	14 239	14 054	13 792
3-5	19 598	19 335	19 362	19 283	19 384	19 120	18 018	16 555	14 991	14 377	14 285
6-14	68 620	66 087	63 699	61 739	60 347	59 742	59 351	59 048	58 522	57 223	55 847
15-18	37 486	37 625	36 945	35 917	34 261	32 320	30 439	28 709	27 757	27 328	26 947
19-21	23 008	24 751	26 575	27 963	28 334	27 946	27 287	26 477	24 999	23 359	21 855
0-99	509 283	510 297	510 906	510 581	510 072	509 807	509 635	509 353	508 744	508 566	507 176

věková kategorie	rok										
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
0-2	13 713	13 794	14 102	14 389	15 015	15 906	16 726	17 126	17 154	16 828	
3-5	14 330	14 148	13 898	13 823	13 868	14 225	14 502	15 141	15 986	17 066	
6-14	54 098	52 267	50 779	49 057	47 140	45 223	43 769	42 993	42 875	43 136	
15-18	26 719	26 727	26 362	26 303	26 374	26 126	26 054	25 011	23 460	21 679	
19-21	20 868	20 359	20 232	20 294	20 300	20 535	20 449	20 232	19 933	19 813	
0-99	506 534	505 486	505 285	506 024	507 751	511 400	515 185	516 329	517 164	516 411	

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ [online]. 2012 [cit. 2012-10-28]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/>

Příloha B

Výše průměrných platů v národním hospodářství a regionálním školství v ČR

Ø plat	rok						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR	18 344	19 546	20 957	22 592	23 344	23 864	24 436
ČR pedagog	20 740	21 915	23 048	23 777	25 053	24 178	25 029
Pk pedagog	20 457	21 643	22 792	23 489	24 653	23 863	24 886

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ [online]. 2012 [cit. 2012-11-22]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/> a MŠMT [online]. 2005–2012 [cit. 2012-11-22]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/>

Příloha C

Počet pedagogických pracovníků v Pardubickém kraji podle věkových kategorií

věková kategorie	rok									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011			
3-5	1 262,743	1 220,174	1 245,002	1 270,751	1 314,687	1 372,350	1 416,507			
6-14	4 167,585	4 069,899	4 125,537	4 080,378	4 017,896	3 985,501	3 985,756			
15-18	2 393,940	2 333,550	2 327,405	2 299,778	2 285,317	2 266,042	2 239,299			
19-21	80,044	76,383	77,591	71,839	63,007	59,614	57,543			
celkem	7 904,312	7 700,006	7 775,535	7 722,746	7 680,907	7 683,507	7 699,105			

Zdroj: vlastní zpracování dle KrÚ Pk. Počet zaměstnanců a vyplacené prostředky na platy - ŠZ v působnosti Pardubického kraje. Pardubice, 2005–2012.

Příloha D

Průchod vzdělávací soustavou Pardubického kraje

věková kategorie	rok												
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	skutečnost			projekce									
3-5	14 502	15 141	15 986	16 807	17 208	17 237	17 007	16 772	16 417	16 231	16 105	16 002	15 893
6-14	43 769	42 993	42 875	43 145	43 647	44 653	45 709	46 823	48 086	48 943	49 748	50 266	50 676
15-18	26 054	25 011	23 460	21 782	20 371	19 657	19 432	19 349	19 068	19 053	18 994	19 298	19 760
19-21	20 449	20 232	19 933	19 887	19 630	18 598	17 216	15 713	15 080	14 859	14 923	14 739	14 533

Zdroj: vlastní zpracování dle Pardubický kraj [online]. (C) 2011 [cit. 2013-02-28]. Dostupné z: <http://www.pardubickykraj.cz/krajsky-urad>